

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 6 December 2016

ACFC/SR/III(2016)001
/Latvian version/

**Third Report submitted by Latvia pursuant to Article 25, paragraph 2 of
the Framework Convention for the Protection of National Minorities**

(Received on 6 December 2016)

**Latvijas Republikas
trešais nacionālais ziņojums par
Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu
aizsardzību
izpildi Latvijā**

Ziņojumā izmantotie saīsinājumi

EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EPL	elektroniskie plašsaziņas līdzekļi
IEM	Iekšlietu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KL	Krimināllikums
KM	Kultūras ministrija
LNKBA	Latvijas nacionālo kultūras biedrību asociācija
LTMC	Latvijas tiesnešu mācību centrs
LVA	Latviešu valodas aģentūra
MK	Ministru kabinets
MTKP	Mazākumtautību konsultatīvā padome
NEPLP	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
NVO	nevalstiskā organizācija
PHARE	Eiropas Savienības finansiālās un tehniskās sadarbības finanšu instruments ar Centrālās un Austrumeiropas valstīm
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PSRS	Padomju Sociālistisko republiku savienība
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VVC	Valsts valodas centrs

Ievads

Ziņojuma izstrādes un apstiprināšanas procedūra

1. 2005. gada 26. maijā Latvijas Parlaments (Saeima) ratificēja Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencija) un tā stājās spēkā 2005. gada 1. oktobrī. Otrais nacionālais ziņojums par Konvencijas izpildi Latvijā (turpmāk – Otrais nacionālais ziņojums) tika iesniegts 2012. gada 3. septembrī. Konvencijas izpildes uzraudzības otrais cikls noslēdzās ar Ministru komitejas rezolūcijas (turpmāk – Rezolūcija) pieņemšanu 2014. gada 9. jūlijā¹.
2. Lai izstrādātu trešo nacionālo ziņojumu (turpmāk – Ziņojums) par Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencija) ieviešanu Latvijā, tika izveidota starpinstitucionāla darba grupa². Pirms apstiprināšanas valdībā, ziņojuma projekts tika nosūtīts viedokļa sniegšanai Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvajai komitejai. P ar šīs komitejas, kā arī citu konsultatīvo mehānismu un mazākumtautību nevalstisko organizāciju darbību, un iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos lūdzam skatīt šī Ziņojuma sadaļas “Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos” un “Mazākumtautību līdzdalības veicināšana”.
3. ~~Ziņojums~~ tika apstiprināts Ministru kabinetā 2016. gada 6. ³.
4. Ziņojums aptver laika periodu no 2012. gada līdz 2016. gada augustam, kā arī, atsevišķās rindkopās, līdz 2016. g. novembrim.

Latvijas saistību tvērums

5. Ratificējot Konvenciju, Latvija paziņoja, ka termins "nacionālās minoritātes", šīs Konvencijas izpratnē “nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu.” Konvencijas piemērošana tika ievērojami paplašināta, paredzot, ka personas, kas nav Latvijas pilsoņi, bet pastāvīgi un legāli dzīvo Latvijā un nepieder pie nacionālās minoritātes Konvencijas izpratnē atbilstoši attiecīgajā Latvijas deklarācijā sniegtajai nacionālās minoritātes definīcijai, bet identificē sevi ar šai definīcijai atbilstošu nacionālo minoritāti, var izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, ja vien likums nenosaka īpašus izņēmumus. Latvija uzskata, ka tās izvēlēta mazākumtautību definīcija, kā arī deklarācijas, ko tā iesniedza ratificējot Konvenciju, atbilst Konvencijas garam un mērķim un pastāvošajai starptautiskajai praksei.
6. Konvencija atstāj valstīm rīcības brīvību tajā noteikto tiesību un principu iedzīvināšanā, lai ļautu ņemt vērā katras valsts konstitucionālās sistēmas, vēsturiskās un ģeopolitiskās situācijas īpatnības. Šāda pieeja pilnībā atbilst labi iedibinātiem starptautisko tiesību principiem un

¹ Informācija par otrā monitoringa cikla norisi, tai skaitā, par Rezolūcijas pieņemšanu, pieejama, cita starpā, starpā, Ārlietu ministrijas mājaslapā – latviešu, angļu un krievu valodās (<http://www.mfa.gov.lv/en/policy/society-integration/integration-policy-in-latvia-a-multi-faceted-approach/ratification-of-the-council-of-europe-framework-convention-for-the-protection-of-national-minorities>)

² Tajā ietilpa pārstāvji no Ārlietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Kultūras ministrijas, Labklājības ministrijas, Tieslietu ministrijas, Veselības ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un to padotības iestādēm, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes, Sabiedrības integrācijas fonda.

³ Ministru kabineta 2016. gada 6. decembra sēde: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40405114&mode=mk&date=2016-12-06>

pastāvošai valstu praksei. Konvencijas neprasa valstīm mainīt to konstitūcijās noteiktos un iepriekš minētos demokrātiskas valsts pamatprincipus.

Paskaidrojums par nepilsoņa statusu

7. Latvija turpina līdz PSRS okupācijai 1940. gadā pastāvējušās Latvijas Republikas juridisko personību un, pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, ir atjaunotas pastāvējušās Latvijas Republikas demokrātiskās institūcijas, pilsoņu kopums, tiesību sistēma, īpašuma tiesības un starptautiskās saistības kā būtiski valstiskās identitātes pamatelementi. Tādējādi starptautisko publisko tiesību izpratnē Latvija nav jaunizveidota valsts vai Padomju Sociālistisko republiku savienības (PSRS) saistību pārņēmēja.
8. PSRS politikas, kas ietvēra Latvijas iedzīvotāju deportācijas, rusifikāciju, un PSRS iekšēju migrāciju, rezultātā Latvijas nacionālais sastāvs tika izmainīts. Pēc tautas skaitīšanas datiem uz 1989.gadu, latviešu īpatsvars Latvijā samazinājās līdz 52% salīdzinot ar 77% 1935.gadā⁴. Saskaņā ar minētajiem datiem, tikai 22,3% citu tautību iedzīvotāji Latvijā prata latviski, bet 68,7% latviešu prata krievu valodu.⁵ Šī realitāte noteica īpašus un ilgstošus aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu, saglabātu un attīstītu būtiskus Latvijas valsti raksturojošus elementus, piemēram, latviešu valodas prasmi un lietošanu valstī. Daudzi no veiktajiem pasākumiem būtu aktuāli arī šodien, situācijā, kad Latvija vēl joprojām turpina nostiprināt valstiskās identitātes elementus. Šis apstāklis jāņem vērā, vērtējot pasākumus, kurus Latvijasvalsts veic, īstenojot saistības mazākumtautību jomā.
9. Ir jāpaskaidro, ka, atjaunojot Latvijas Republikas neatkarību, kā daļa no valstiskuma tika atjaunota arī Latvijas Republikas pilsonība. Savukārt, personas, kas nonāca Latvijā PSRS okupācijas laikā veicinātās migrācijas rezultātā, pamatoti nevarēja automātiski kļūt par Latvijas Republikas pilsoņiem. Tādēļ tika izveidots nepilsoņa statuss⁶, kas tika noteikts kā pagaidu statuss, lai persona ar laiku iegūtu Latvijas pilsonību vai izvēlētos citu valsti, ar kuru nostiprināt savu tiesisko saikni. Par pilsonības institūta attīstību pēc neatkarības atjaunošanas un Latvijas nepilsoņa statusu sk. Pirmā nacionālā ziņojuma par Konvencijas izpildi Latvijā (turpmāk – Pirmais nacionālais ziņojums) 3., 32.-35., 37. rindkopas.
10. Jāatzīmē, ka Latvijas nepilsoņi ir vienīgā iedzīvotāju kategorija, kas nav Latvijas pilsoņi, bet kam ir *ex lege* piešķirtās tiesības uzturēties Latvijā. Turklāt nepilsoņa statuss garantē Latvijas Republikas konsulāro aizsardzību, kā arī plašā apmērā pilsoniskās, ekonomiskās, sociālās tiesības un brīvības. Vienlaikus nepilsoņiem ir tiesības jebkurā brīdī naturalizēties, iegūt Latvijas pilsonību un baudīt Latvijas pilsoņa tiesības. Latvijas nepilsoņa statuss nav pielīdzināms nevienam fiziskās personas statusam, kas noteikts starptautiskajos tiesību aktos, jo nepilsoņu tiesību apjoms ir plašāks, kā jebkuram citam starptautiskajās tiesībās esošajam un potenciāli pielīdzināmam statusam raksturīgais tiesību apjoms; Latvijas nepilsoņi nevar tikt atzīti par bezvalstniekiem 1954. gada Konvencijas par bezvalstnieku statusu izpratnē.
11. Jāpiebilst, ka nepilsoņa statusu nedrīkst jaukt ar piederību kādai konkrētai etniskai grupai, kā arī nepilsoņa statusa esamība pati par sevi nenozīmē piederību kādai Latvijas mazākumtautībai.
12. Latvija uzsver, ka tās izstrādātās integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu ar pilnām tiesībām skaitu, nevis “iesaldēt” nepilsoņu ar daudzām

⁴ Latvijas demogrāfijas gadagrāmata, Latvijas Republikas Valsts statistikas komiteja, Rīga, 1995, 17.lpp.

⁵ 1989.gada tautas skaitīšanas rezultāti Latvijā: statistisks biļetens II daļa, Latvijas Valsts Statistikas komiteja, Rīga, 1991, 42.lpp.

⁶ 1995.gada 12.aprīļa likums “Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības”.

tiesīb m skaitu. Šī mērķa sasniegšanai naturalizācijas process ir vairākkārtīgi atvieglots (*skat. Ziņojuma sadaļu "Naturalizācijas procesa veicināšana"*).

Informācija par Konvencijas izpildi pa pantiem

13. Novērtējot starptautisko institūciju pausto atzinību par sasniegto progresu kopš neatkarības atgūšanas, Latvija tajā pašā laikā apzinās, ka joprojām ir iespējama arī turpmāka pilnveidošanās. Tādēļ Latvija apliecina gatavību turpināt Konvencijā noteikto saistību izpildi, ~~Konvencijas izpildes ziņojumu~~ Konvencijas –
14. Turpmāk Ziņojumā sniegta izvērsta informācija par Konvencijas izpildi pa pantiem Latvijā 2010.–gadā, tai skaitā, it īpaši pievēršot uzmanību pasākumiem, kas veikti, ievērojot Ministru komitejas 2014. gada 9. jūlija rezolūcijā ietvertās rekomendācijas.

1. pants

15. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju tās Pirmā nacionālā ziņojuma 38.rindkopā.

2. pants

16. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju Otrā nacionālā ziņojuma 18.rindkopā.

3. pants

Par sabiedrības integrācijas politiku Latvijā

17. Latvija vēlas atsaukties uz tās sniegto informāciju Konvencijas 3. panta kontekstā pirmā un otrā monitoringa cikla ietvaros, un uzsvērt, ka Satversmes 114. pants noteic, ka “personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību”, bet tās 102. pants noteic, ka „ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās”.
18. Vēsturiski Latvija vienmēr ir bijusi multietniska valsts. Jau pieņemot 1922. gada Satversmi, Latvijas likumdevējs un tiesību zinātnieki atzina, ka papildus latviešiem Latvijas tauta ietver sevī arī dažādas citas etniskās grupas (mazākumtautības). Latvijā ir virkne vēsturisko mazākumtautību, piemēram, ebreju, krievu, lietuviešu, poļu, romu, vāciešu mazākumtautības⁷. Latvijā ir etniskās grupas, kas neatbilst visiem nepieciešamajiem kritērijiem⁸, lai tās uzskatītu par mazākumtautībām (piemēram, ilglaicīga klātbūtne), taču tām piederošām personām arī tiek dota iespēja baudīt mazākumtautībām garantētas tiesības. Tāpēc šajā ziņojumā atsevišķās sadaļās sniegta informācija arī par šīm etniskajām grupām.
19. Latvija norāda, ka etniskā grupa ir plašāks termins nekā mazākumtautība. Vienas etniskās grupas pārstāvji var vienlaikus piederēt vai nepiederēt kādai atzītai mazākumtautībai. Taču valsts politikas īstenošanā šādu robežu starp vienas etniskās grupas pārstāvjiem novilkt nebūtu iespējams vai pat vēlams. Tāpat, daudzos gadījumos valsts īsteno dažādām etniskajām grupām vai to pārstāvjiem adresētos pasākumus neatkarīgi no tā, vai tās būtu uzskatāmas par

⁷ Ziemele I., Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības (autoru kolektīvs), Latvijas Vēstnesis, 2011, 696.lpp, §§2.3, 712.lpp, §41.

⁸ Sk. šī ziņojuma Ratificējot Konvenciju, Latvija paziņoja, ka termins "nacionālās minoritātes", šīs Konvencijas izpratnē “nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu.” Konvencijas piemērošana tika ievērojami paplašināta, paredzot, ka personas, kas nav Latvijas pilsoņi, bet pastāvīgi un legāli dzīvo Latvijā un nepieder pie nacionālās minoritātes Konvencijas izpratnē atbilstoši attiecīgajā Latvijas deklarācijā sniegtajai nacionālās minoritātes definīcijai, bet identificē sevi ar šai definīcijai atbilstošu nacionālo minoritāti, var izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, ja vien likums nenosaka īpašus izņēmumus. Latvija uzskata, ka tās izvēlēta mazākumtautību definīcija, kā arī deklarācijas, ko tā iesniedza ratificējot Konvenciju, atbilst Konvencijas garam un mērķim un pastāvošajai starptautiskajai praksei.rindkopu.

mazākumtautībām. Latvija aicina ņemt vērā šos apstākļus, izvērtējot šajā ziņojumā sniegto informāciju.

20. Sabiedrības integrācija ir Latvijas valdības prioritāte kopš 1990. gadu sākuma, tādēļ valsts turpina sabiedrības integrācijas politiku. Vairāku valdības institūciju reorganizāciju rezultātā Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta funkcijas no 2011. gada ir nodotas Kultūras ministrijas pārziņā, kas izstrādā un īsteno valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā un sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un starpkultūru dialogu.
21. Sabiedrības integrācijas jautājumu risināšana tiek skatīta kā horizontāls jautājums, ar kuru turpina nodarboties arī Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Iekšlietu ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Latviešu valodas aģentūra, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Sabiedrības integrācijas fonds, Nodarbinātības valsts aģentūra, Valsts kanceleja, pašvaldības un nevalstiskās organizācijas.

Sabiedrības iesaistes nodrošināšana

22. 2002. gadā pieņemtais Valsts pārvaldes iekārtas likums paredz, ka valsts iestādēm ir jānodrošina sabiedrības pārstāvju iesaiste, iekļaujot viņus darba grupās, konsultatīvajās padomēs vai atzinumu sniegšanas procedūrās. Gan Saeimai, gan valdībai⁹ ir izveidota cieša sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām (turpmāk – NVO). Darbojas Nacionālā trišpusējās sadarbības padome, kurā piedalās valdības, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības pārstāvji. Sabiedriski nozīmīgu lēmumu pieņemšanai valsts pārvaldes iestādei ir pienākums rīkot publisku apspriešanu. Sabiedrība tiek informēta par plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu izstrādi un tiek nodrošināta nevalstisko organizāciju un sociālo partneru organizāciju līdzdalība šo projektu izstrādes procesā. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem tiek nodrošināta iespēja jebkurā attiecīgā dokumenta izstrādes posmā iesniegt priekšlikumus, atzinumu par tiesību akta projektu un publiski izteikt savu viedokli, kā arī sabiedrības līdzdalības rezultāti tiek atspoguļoti tiesību aktu projektu sākotnējās ietekmes izvērtējumā (anotācijā). Ministru kabineta un Saeimas sēdes ir atklātas, tiek nodrošinātas Saeimas sēžu video/audio translācijas.
23. 2009.gada 25.augustā Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr.970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā", kas regulē līdzdalību Saeimas, Ministru kabineta, tiešās valsts pārvaldes u.c. iestāžu attīstības plānošanas procesā. Noteikumu mērķis ir sekmēt efektīvu, atklātu, ietverošu, savlaicīgu un atbildīgu sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā, tādējādi paaugstinot plānošanas procesa kvalitāti un plānošanas rezultātu atbilstību sabiedrības vajadzībām un interesēm.
24. Pašvaldības pienākums ir rīkot publisku apspriešanu par pašvaldības administratīvās teritorijas robežas grozīšanu un par pašvaldības attīstības programmu un teritorijas plānojumu. Pašvaldības iedzīvotājiem un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem publiskās apspriešanas gaitā tiek garantēta ne vien apspriešanai nodotā dokumenta, bet arī visu ar šo dokumentu saistīto pašvaldības lēmumu pieejamība. Katram ir tiesības mutvārdos un rakstveidā paust savu viedokli publiskās apspriešanas jautājumā. Vietējai varai ir pienākums publicēt kopsavilkumu par apspriešanas rezultātiem un publicēt domes pieņemto lēmumu, kurā izmantoti publiskās apspriešanas rezultāti.

⁹ 2014.g. tika parakstīts jauns NVO un Ministru kabineta sadarbības memorands, <http://mk.gov.lv/content/informacija-par-nvo-un-ministru-kabineta-sadarbibas-memorandu>. Kopš pirmā memoranda parakstīšanas 2005.g., to jau ir ir parakstījušas 404 organizācijas, un tā parakstīšana turpina būt atvērta NVO. 2006.gadā Saeima pieņēma deklarāciju <<http://www.saeima.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba/deklaracija/>> par Saeimas un NVO sadarbības principiem.

Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos

25. Lai analizētu mazākumtautību līdzdalības iespējas un mazākumtautību NVO darbību, Kultūras ministrijas uzdevumā Baltijas Sociālo zinātņu institūts (BISS) 2015. gadā ir veicis pētījumu „Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā”. Pētījums sniedz informāciju par mazākumtautību organizācijām un mazākumtautībām svarīgiem jautājumiem, kurus Kultūras ministrija izmantos tālākā darba plānošanai¹⁰.
26. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem 2015. gadā Latvijā bija reģistrētas 426 biedrības un nodibinājumi, kuru statūti liecina par darbu ar mazākumtautībām. No tām 309 ir uzskatāmas par mazākumtautību biedrībām, savukārt 117 – par saistītajām biedrībām (to vidū valodu mācību centri, dažādu tautu deju studijas, sadarbības organizācijas starp Latviju un citām pasaules valstīm, sadraudzības biedrības starp latviešiem un citu tautību pārstāvjiem u.tml.). Saskaņā ar pētījuma rezultātiem, aktīvi darbojas 157 no 309 mazākumtautību biedrībām un nodibinājumiem. Intensīva vai vidēji aktīva darbība ir 108 mazākumtautību biedrībām un nodibinājumiem. 42 no aktīvajām mazākumtautību nevalstiskajām organizācijām ir iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesos valsts un pašvaldību līmenī (pašvaldību līmenī – 16, valsts līmenī – 26).
27. Pētījuma rezultāti parāda, ka ciešas saites ar Latviju izjūt 67% Latvijas mazākumtautību (augstāks šis rādītājs ir vecākās paaudzes mazākumtautību vidū – 81%); savukārt, 73% jūtas cieši vai ļoti cieši saistīti ar savu pilsētu, kurā dzīvo. Salīdzinājumam ar Krieviju vai Eiropu cieši saistīti jūtas tikai atbilstoši 28% un 27%. Biežāk ar to, ka ir Latvijas iedzīvotāji, lepojas mazākumtautību NVO biedri un aktīvisti un vecākās paaudzes pārstāvji. Pētījums parāda, ka mazākumtautību NVO biedri un aktīvisti biežāk lepojas ar piederību Latvijai, pozitīvāk vērtē Atmodas periodu un mūsdienu Latviju, kā arī biežāk svin Latvijas Republikas proklamēšanas dienas 18. novembrī un Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas dienu 4. maijā.
28. 2014. gada 26.augustā publicētā mazākumtautību pētījuma „Piederības sajūta Latvijai”¹¹ rezultāti liecina, ka gandrīz divas trešdaļas (64%) mazākumtautību pārstāvju identificē sevi kā Latvijas patriotus.
29. Sīkāk par mazākumtautību līdzdalību demokrātijas procesos lūdzu skat. šajā Ziņojumā, sākot ar 209. rindkopu.

Personas pašidentificēšanās un tautības norādīšana

30. 2012. gada 1. aprīlī stājās spēkā Ministru kabineta (turpmāk – MK) 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi”, kuri paredz iespēju pēc personas vēlēšanās personu apliecinošā dokumentā iekļaut personvārda citas valodas oriģinālformu latīnalfabētiskajā transliterācijā vai personvārda vai dzimtas uzvārda vēsturisko formu. Personvārda vai dzimtas uzvārda rakstības atšķirību persona apliecina dokumentāri, ja tā nav norādīta Iedzīvotāju reģistrā vai iepriekšējā personu apliecinošā dokumentā. Personvārda latīnalfabētisko transliterāciju veic saskaņā ar Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) noteikto transliterācijas tabulu. Tai pašā laikā identifikācijas kartēs (kā arī citos ~~personu apliecinošajos dokumentos) n~~

¹⁰ Pētījums pieejams latviešu, angļu, krievu valodās: http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/sabiedribas_integracija.html

¹¹ Pētījums “Piederības sajūta Latvijai”: pieejams http://providus.lv/article_files/2682/original/atskaite_piederiba_08_2014.pdf

31. Saskaņā ar 2013. gada 29. janvāra grozījumiem minētajos MK noteikumos Nr. 134 personai ir tiesības izvēlēties, vai norādīt tautību personu apliecinošos dokumentos un tādā veidā identificēt sevi ar kādu etnisko grupu, vai arī nenorādīt šādus datus. Papildus Latvija informē, ka Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likumā noteiktajā kārtībā persona ir tiesīga mainīt tautību.

4. pants

32. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju, kas tika sniegta tās Pirmā nacionālā ziņojuma 49., 50., 51. rindkopās un uzsvērt, ka visu Latvijā dzīvojošo personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā garantē Latvijā spēkā esošie normatīvie akti, kuros ir nostiprināts gan jebkādas diskriminācijas aizlieguma, gan vienlīdzības princips. Tā Satversmes 91. pants noteic, ka „visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”. Identiskas normas ir iekļautas arī 1992. gada likumā "Par tiesu varu", kura 4. pants paredz, ka visas personas ir vienlīdzīgas likuma un tiesas priekšā, ka tām ir vienādas tiesības uz likuma aizsardzību un ka tiesa spriež neatkarīgi no personas izcelsmes, sociālā vai mantiskā stāvokļa, rases vai nacionālās piederības, dzimuma, izglītības, valodas, attieksmes pret reliģiju, nodarbošanās veida un rakstura, dzīvesvietas, politiskajiem vai citiem uzskatiem; Satversmes 92. pants noteic, ka "ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā."

Aizsardzība pret diskrimināciju

33. 19.06.2008. tika pieņemti grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, kā arī likumā Par sociālo drošību (*skat. Otrā nacionālā ziņojuma 46.-50.rindkopu*).
34. 02.01.2013. stājās spēkā jauns Fizisko personu – saimnieciskās darbības veicēju – diskriminācijas aizlieguma likums, ar kuru zaudēja spēku 2009. gada 21. maija Fizisko personu – saimnieciskās darbības veicēju – diskriminācijas aizlieguma likums. Jaunajā likumā papildus tika iekļautas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 7. direktīvas 2010/41/ES par to, kā piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu vīriešiem un sievietēm, kas darbojas pašnodarbinātas personas statusā.

Pacientu tiesību likums

35. No 2010. gada 1. marta ir spēkā jaunais Pacientu tiesību likums. Tas aizliedz atšķirīgu attieksmi, tai skaitā atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, nacionālās vai sociālās izcelsmes vai citiem apstākļiem. Atšķirīga attieksme ietver personas tiešu vai netiešu diskrimināciju, personas aizskaršanu vai norādījumu to diskriminēt.
36. Attiecībā uz valodas lietošanu ārstniecības iestādēs, Latvija vēlas uzsvērt, ka Pacientu tiesību likuma 4. panta piektā daļa nosaka, ka informācija sniedzama pacientam saprotamā formā, izmantojot medicīniskos terminus un ņemot vērā pacienta vecumu, briedumu un pieredzi. Minētais regulējums nosaka mērķi, kas ir sasniedzams, izmantojot visus pieejamos resursus un informācijas nodošanas veidus.

Darba likums

37. Darba likuma 7. pants paredz ikviena vienlīdzīgas tiesības uz darbu, taisnīgiem, drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem, kā arī uz taisnīgu darba samaksu. Šīs tiesības ir nodrošināmas bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas (*sk. arī Pirmā nacionālā ziņojuma 25.rindkopu*).

38. Darba likuma 29. pants paredz, ka atšķirīga attieksme augstākminēto iemeslu dēļ ir aizliegta, dibinot darba tiesiskās attiecības, kā arī darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā, it īpaši paaugstinot darbinieku amatā, nosakot darba apstākļus, darba samaksu vai profesionālo apmācību, vai kvalifikācijas paaugstināšanu, kā arī uzsakot darba līgumu (*sk. sīkāk Otrā nacionālā ziņojuma 58. rindkopu*).
39. 2015.1. janvārī stājās spēkā grozījumi Darba likumā, papildinot 32. pantu ar 2¹. punktu, sadaļu, kas paredz, ka darba sludinājumā aizliegts norādīt konkrētas svešvalodas prasmi, izņemot gadījumu, kad tā pamatoti nepieciešama darba pienākumu veikšanai.
40. Lūdzu sk. informāciju par nodarbinātību atskaites periodā tabulās nr.1.-3.

Par romu situāciju darba tirgū

41. Saskaņā ar 2015.gadā veikto apsekojumu „Romi Latvijā” romu situācija darba tirgū ir uzlabojusies – ja 2003.gada dati liecina, ka bija nodarbināti ne vairāk par 10% romu, tad 2015.gada aptaujas dati liecina, ka 32,4% romi atzīst sevi par ekonomiski aktīviem.¹² Starp romu tautības reģistrētajiem bezdarbniekiem lielākais īpatsvars ir romiem ar pamatizglītības un zemākas izglītības līmeni (90,6%), 74 % romu bezdarbnieku ir vecumā no 25 līdz 54 gadiem, bet 25,8% reģistrēto romu ir ilgstoši bezdarbnieki (vairāk par trīs gadiem).

Sabiedrības integrācijas fonda aktivitātes

42. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju tās Pirmā nacionālā ziņojuma 20.rindkopā par Sabiedrības integrācijas fondu (turpmāk – SIF).
43. SIF īstenotā projekta “*Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija*” ietvaros 2013./2014. gadā tikušas īstenotas šādas aktivitātes:
- Iesaistoties plašam valstiskās un nevalstiskā sektora aktoru lokam¹³, tika izstrādātas „Latvijas pretdiskriminācijas politikas uzraudzības vadlīnijas”, kas kalpo kā pamats pretdiskriminācijas novēršanas politikas uzraudzības sistēmai Latvijā. Šīs vadlīnijas tika testētas kvalitatīvā un kvantitatīvā pētījumā par diskriminācijas situāciju Latvijā, kurā identificēti diskriminācijas indikatori dažādās dzīves jomās¹⁴. Pētījums jau ir izmantots par pamatu dažādu politikas plānošanas dokumentu izstrādē.
 - Latvijas Cilvēktiesību centrs veica pētījumu, kas sastāvēja no divām daļām: „Statistikas datu izmantošana diskriminācijas gadījumu pierādīšanai” un „Situācijas testēšanas izmantošana diskriminācijas pierādīšanai”. Minētie materiāli izmantojami diskriminācijas novēršanas veicināšanai tiesu sistēmā¹⁵.
44. “*Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija II*” ietvaros 2015. gadā tika veikts pētījums “*Dažādības vadības situācijas izpēte uzņēmumos*”¹⁶. Tā ietvaros apzināta dažādības vadības

¹² Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.4.

¹³ Kultūras ministrija, Labklājības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrijas Veselības ministrija, SIF, Nodarbinātības valsts aģentūra, Nodarbinātības valsts aģentūra, Latviešu valodas aģentūra, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Latvijas Cilvēktiesību centrs, Arābu kultūras centrs, Resursu centrs sievietēm “Marta”, Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija „Sustento”, Biedrības “Patvērums “Drošā māja”.

¹⁴ Pieejami: <http://ej.uz/bc89>.

¹⁵ Pieejami: <http://ej.uz/qr59>

¹⁶ Golubeva, Marija, Sigita Zankovska-Odiņa, Imants Felsbergs, *Dažādības vadības situācijas izpēte uzņēmumos: Pētījuma ziņojums*, Rīga: Sabiedrības integrācijas fonds/SIA Corporate Consulting/Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2015., <http://ej.uz/nxqq>.

attīstība uzņēmējdarbības vidē Eiropā un Latvijā; analizēti 33 uzņēmumu vadītāju intervijas un 32 uzņēmumu darbinieku aptaujas anketās iegūtie dati par dažādības vadības praksi un apstākļiem, kas ietekmē dažādības vadības pieejas īstenošanu uzņēmumos Latvijā; veikta 10 ārvalstu uzņēmumu iniciatīvu/labās prakses izpēte dažādības vadības pieejas īstenošanā tādos uzņēmumos.

45. Minētajā pētījumā tika konstatēts, ka, lai arī Latvijas uzņēmumu vadība pārsvarā ir gatava iespēju robežās pielāgot darba vidi dažādu darbinieku vajadzībām, tomēr vēl ir pietiekami daudz telpas uzlabojumiem dažādības vadības pasākumu ieviešanā, it īpaši mazajos un vidējos uzņēmumos. Pētījuma kontekstā tika izstrādātas rekomendācijas dažādības vadības pieejas ieviešanai un veicināšanas pasākumiem uzņēmumos Latvijā.

5. pants

Mazākumtautību kultūras un identitātes saglabāšanas veicināšana

46. 1991.gada 19.marta likums Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju tika pieņemts, lai Latvijas Republikā visām nacionālajām un etniskajām grupām garantētu tiesības uz kultūras autonomiju un kultūras pašpārvaldi. Latvijas tiesību sistēma vairāk nekā 20 gadu laikā ir attīstījusies un pilnveidojusies, līdz ar to lielākā daļa no Likumā ietvertajām normām šobrīd pārklājas ar citos tiesību aktos ietvertu.

Atbalsts mazākumtautību nevalstiskajām organizācijām

47. Mazākumtautību nevalstiskajām organizācijām ir tādas pašas tiesības kā visām Latvijas nevalstiskajām organizācijām piedalīties konkursos uz konkrētiem finanšu instrumentu grantiem un saņemt atbalstu pamatdarbības vai administratīvās kapacitātes stiprināšanai.
48. Kultūras ministrijas NVO atbalsta programma tiek īstenota no 2014. gada visos Latvijas reģionos kā NVO projektu konkurss, kura ietvaros noteiktu finansējumu var saņemt nevalstiskās organizācijas, kas īsteno projektus pilsoniskās sabiedrības veicināšanas un mazākumtautību NVO atbalstam. NVO atbalsta programmas ietvaros katrā reģionā konkursa kārtībā tika noteikts viens NVO reģionālais koordinators, kas administrē piešķirto finansējumu, nodrošina reģionālo projektu konkursu norisi un sniedz nepieciešamo atbalstu un informāciju NVO, kuras vēlas īstenot projektus reģionā. Programmas ietvaros atsevišķs finansējums ir paredzēts tieši mazākumtautību organizācijām. Pēc katras programmas noslēguma tiek rīkots NVO atbalsta programmas izvērtēšanas pasākums – ~~līdz~~ ~~autājumu~~ aktualizācijai un labās prakses tālākknodošanai.
49. 2016.gada 1.līdz 3.jūlijā, Daugavpilī un visā Latgales reģionā, norisinājās pirmais Latvijas (mazākumtautību) kultūru festivāls. Festivāls ir Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvās komitejas iniciatīva un tā mērķis ir popularizēt, attīstīt un pilnveidot Latvijā dzīvojošo mazākumtautību tradicionālās kultūras mantojumu, mudināt mazākumtautību iedzīvotājus izprast savas kultūras nozīmi Latvijas kultūrvidē, kā arī aktivizēt sabiedrības līdzdalību nemateriālās kultūras mantojuma izzināšanā, praktizēšanā un tālākknodošanā. Festivālā piedalījās kopumā vairāk nekā 1300 cilvēku, no kuriem – vairāk nekā 600 mazākumtautību pārstāvji; festivāls ietvēra vairāk nekā 50 dažādus kultūras pasākumus, t.sk. koncertus, meistarklases, festivāla dalībnieku gājienu, jauniešu forumu u.c. aktivitātes. Festivāla organizēšanu finansiāli atbalstīja Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Vācijas Federālā Ārlietu ministrija un Daugavpils pilsētas dome. Festivāla organizēšanā, sadarbībā ar biedrību “Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs”, piedalījās arī Latgales plānošanas reģions, Daugavpils pilsētas domes Kultūras pārvalde, Latvijas Nacionālais kultūras centrs un Eiropas

Minoritāšu centrs (Vācija). Paredzēts, ka otrais Latvijas kultūru festivāls norisināsies 2018. gadā, Jelgavā (iekļaujoties Latvijas simtgades svinību pasākumu klāstā).

50. 2016. gadā, Kultūras ministrija, ievērojot Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014. – 2020. gadam (apstiprināts Saeimā 20.12.2012.) izvirzīto prioritāti „Cilvēka drošumspeja” un Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012. – 2018.gadam (turpmāk tekstā – Pamatnostādnes) īstenošanas plāna laikposmā līdz 2016.gadam (apstiprināts ar MK 25.02.2015.gada rīkojumu Nr.102) 6.nodaļas „Plānotie pasākumi” 1.rīcības virziena „Pilsoniskā sabiedrība un integrācija” 1.2.5.uzdevuma „Uzlabot nevalstisko organizāciju darbības apstākļus un veicināt sadarbību” ietvaros noteiktos pasākumus, ņemot vērā atbalstīto konceptuālā ziņojuma „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi” (apstiprināts ar MK 16.12.2015. rīkojumu Nr.79) 3.variantu, ievērojot Ministru kabineta 2015.gada 1.decembra sēdes protokollēmuma (prot. Nr.64 41. §) „Konceptuālais ziņojums „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”” 2.punktu, piešķir Sabiedrības integrācijas fondam finansējumu 400 000,00 *euro* apmērā valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda darbības programmas īstenošanai (*lūdzu skat. šī Ziņojuma 67. rindkopu*).

Par Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociāciju

51. Vairāku gadu garumā Kultūras ministrija sniedz finansiālu atbalstu I.Kozakēvičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijai (turpmāk – LNKBA), vienlaikus deleģējot LNKBA uzdevumu – nodrošināt mazākumtautību kultūras saglabāšanu un attīstību un veicināt starpkultūru dialogu, īstenojot mazākumtautību organizāciju pasākumus.
52. LNKBA ir dibināta 30.11.1988., tā apvieno vairāk par 20 Latvijā dzīvojošu dažādu tautību kultūras biedrības un apvienības. Kopš 1990.g. LNKBA Valdes vadītājs ir Dr. art. Rafi Haradžanžans, kurš no 2014.g. pārstāv LNKBA arī Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvajā komitejā. Saskaņā ar likumu „Par nekustama īpašuma nodošanu Itas Kozakevičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijai” (pieņemts Saeimā 18.12.1997.) LNKBA īpašumā ir nams Rīgā, Slokas ielā 37.
53. LNKBA darbība ir vērsta uz palīdzības sniegšanu mazākumtautību pārstāvjiem pilnīgāk apzināties savas etniskas saiknes, izzināt savu kultūru un valodu, reliģiskās tradīcijas. Saņemot atbalstu no Kultūras ministrijas, LNKBA ir apņēmusies nodrošināt pasākumu kopuma mazākumtautību kultūras saglabāšanai un attīstībai norisi, kā arī veicināt starpkultūru dialogu un mazākumtautību pārstāvju integrāciju vietējā sabiedrībā, īstenojot mazākumtautību organizāciju koncertus, izrādes, festivālus un citus pasākumus, nodrošinot to regularitāti, daudzveidību un pieejamību dažādām sabiedrības mērķgrupām.
54. Kopš 2003.gada, novembra beigās un decembra sākumā, LNKBA organizē plaša mēroga mazākumtautību mākslas festivālu “Vienoti dažādībā”.
55. LNKBA koordinē ikmēneša pārraides (ap 10 pusstundas garas pārraides mēnesī) mazākumtautību valodās (t.sk., poļu, igauņu, lietuviešu, gruzīnu, ukraiņu, vācu, baltkrievu, tatāru, armēņu valodās) Latvijas Radio 4, kurās iepazīstina ar dažādu nacionālo kultūras biedrību jaunumiem, plāniem, tradīcijām, nacionālajiem svētkiem, cilvēkiem un konkrētiem pasākumiem. Latvijas Radio 4 kopējā auditorija vidēji nedēļā ir 120 000 -130 000 klausītāju ¹⁷.

¹⁷ Radio staciju sarindojums pēc kopējās nedēļas auditorijas Latvijā 2016.gada ziemas un pavasara sezonā, TNS Latvia, <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=4986>.

Mazākumtautību kultūra (teātri, muzeji, periodika)

56. Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris ir vecākais krievu teātris ārpus Krievijas, kas atklāts 1883. gada 2. oktobrī un piedāvā repertuāru krievu valodā. Savukārt, Daugavpils teātrī un Leļļu teātrī vienlaicīgi darbojas latviešu un krievu aktieru trupa, arī Jaunais Rīgas teātris savā repertuārā iekļauj izrādes krievu valodā. Kopš 2011. g. ir pieaudzis amatiereteātru skaits, tai skaitā to, kuros darbojas krievu kolektīvi¹⁸.
57. Šobrīd 65% Latvijas muzeju mājaslapas ir pieejamas krievu valodā. Vairums muzeji piedāvā arī gida pakalpojums krievu valodā. Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris piedāvā koncertprogrammu latviešu un krievu valodās.
58. Gan M.Čehova Rīgas Krievu teātris, gan muzeji saņem ikgadējas dotācijas no Kultūras ministrijas savas darbības nodrošināšanai.
59. 2015. gadā daiļliteratūras valodu grupu robežās latviešu valodā iznākuši 93% izdevumu; citās valodās, attiecīgi – 7%. Savukārt periodiskie izdevumi – latviešu valodā 78%, citās valodās – 22%. Laikraksti latviešu valodā 80%, citās valodās – 20%¹⁹.

Sabiedrības integrācijas fonda aktivitātes

60. Kopš 2009. gada oktobra SIF piedāvā mazākumtautību NVO bez maksas izmantot SIF semināru telpas dažādu apmācību un sanāksmju rīkošanai. Šo iespēju ir izmantojušas 7 mazākumtautību biedrības, kas pārstāv ukraiņu, krievu, līvu, baltslāvu, gruzīnu un vācu tautības. Kopš 2015. g. telpas NVO izmantošanai Rīgā ir pieejamas Rīgas domes atvērtajā “NVO namā”.
61. 2014. gadā SIF īstenoja valsts budžeta atbalsta programmu “Ģimenes apmaiņas programma latviešu un mazākumtautību bērniem un jauniešiem”. Programmas mērķis bija veicināt Latvijā dzīvojošo tautību savstarpējo sapratni un sadarbību, veidojot saliedētu un iekļaujošu sabiedrību. Programmas mērķa grupa bija 5.-9.klašu skolēni un viņu ģimenes, kuras ikdienas saziņā lieto latviešu vai krievu valodu. Programmas ietvaros tika atbalstītas apmaiņas programmas, kuru laikā latviešu ģimeņu bērni dzīvoja mazākumtautību ģimenēs, un mazākumtautību ģimeņu bērni dzīvoja latviešu ģimenēs.
62. 2015. gadā SIF īstenoja valsts budžeta atbalsta programmu Programma „Mazākumtautību NVO projektspējas veicināšana”. Programmas mērķis bija veicināt Latvijā dzīvojošo mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, uzlabojot mazākumtautību biedrību un nodibinājumu projektspēju, nodrošinot apmācības projektu ideju izstrādē, projektu iesniegumu sagatavošanā un projektu īstenošanā. Programmas tika apmācīti Latvijas Republikā reģistrētu mazākumtautību biedrību un nodibinājumu vadītāji, kā arī biedrības ikdienas darbības nodrošināšanā iesaistītais administratīvais personāls.

Konkursu izsludināšanās kārtība SIF

63. Pēc konkursu izsludināšanas SIF rīko informatīvus seminārus katrā Latvijas reģionā. Semināros potenciālajiem projektu iesniedzējiem tiek skaidrotas attiecīgā konkursa tēmas, iespējas un nosacījumi. Pēc projektu apstiprināšanas un līgumu noslēgšanas SIF rīko projektu uzsākšanas

¹⁸ 2011.gadā Latvijā bija 351 amatiereteātris, no tiem 7 krievu kolektīvi (3 Rīgā, 4 Latgalē); 2016.gadā 417 amatiereteātri, no tiem - 9 krievu kolektīvi (2 Rīgā, 7 Latgalē).

¹⁹ Avots: Latvijas izdevniecības statistika 2015. Statistisko materiālu krājums. Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliogrāfijas institūts. Rīga, 2016/ skat. tabulas Nr.17., 19., 20, 21., un 22.

semināru, kurā izskaidro līguma nosacījumus un citus ar projektu īstenošanu saistītus jautājumus, tai skaitā krievu valodā. Projektu īstenošanas laikā SIF mājaslapā regulāri tiek ievietota informācija, kas saistīta ar projektu īstenošanu, ietverot saites uz saistošajiem normatīvajiem aktiem, atskaišu veidlapas un SIF izstrādātas metodikas atskaišu sagatavošanai, t.sk. krievu valodā, biežāk uzdoto jautājumu un atbilžu kopsavilkumus.

Sadarbība ar EEZ finanšu instrumentiem

64. Lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos sociālo un ekonomisko atšķirību mazināšanā EEZ finanšu instrumenta, kas noslēgts starp Latvijas Republiku un Īslandi, Norvēģijas Karalisti un Lihtenšteinas Firstisti ietvaros, ir izveidots NVO fonds, kas sniedz finansiālu atbalstu NVO aktivitātēm. EEZ finanšu instruments 2009.-2014.gada periodā īpaši pievērsīs uzmanību sociālā taisnīguma, demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai. Programmas ir NVO fondu iekšējais finansējums ir EUR 10 365 ar 2012.gada otro pusi.
65. NVO varējušas pieteikties finansējuma saņemšanai sabiedrības integrācijas pasākumu īstenošanai (t.sk. mazākumtautību) kultūras, valodas, vēstures, tradīciju attīstīšanai. Kā atbalstāmās aktivitātes NVO fonda ietvaros ir iekļautas arī aktivitātes, kas veicina sabiedrības (t.sk. mazākumtautību) līdzdalību lēmumu pieņemšanas un interešu aizstāvības procesos, starpkultūru komunikācijas pasākumu īstenošanu inovatīvās formās un NVO kapacitātes stiprināšanas aktivitātes, kas veicina organizāciju savstarpējo sadarbību, sekmējot starpetnisku NVO sadarbības tīklu izveidi. Laika posmā no 2012. -2015. g. kopumā tikuši saņemti 1045 projektu iesniegumi, no kuriem atbalstu guva 207 projekti. Programmas jomā "Vienotas sabiedrības izveide" tika atbalstīti un īstenoti 22 projekti, t.sk. arī vairāki mazākumtautību NVO projekti. Projektu ietvaros sasniegtie rezultāti tikuši apkopoti un izvērtēti 2016. gadā.

Budžeta finansētā programma "NVO fonds"

66. Ministru prezidents 2012. gada februārī uzdeva ministrijām sagatavot priekšlikumus sabiedrības saliedētības veicināšanai. Rezultātā tika saņemti priekšlikumi, kuriem plānots valsts budžeta atbalsts šādās jomās: tieša dialoga uzturēšana un atbalsts mazākumtautību NVO to kultūras un identitātes saglabāšanai un pilsoniskās līdzdalības veicināšanai, pilsoniskās izglītības programmas, latviešu valodas apmācību organizēšana, latviešu kultūras un izglītības pieejamība ārzemēs, kvalitatīvas informācijas telpas nodrošināšana Latvijas teritorijā.
67. Augstākminētā kontekstā 2016. gadā tika uzsākta valsts budžeta finansētās programmas "NVO fonds" īstenošana. Programmas mērķis ir veicināt pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību, ļaujot biedrībām un nodibinājumiem virzīt un pilnveidot demokrātijas procesus visos publiskās pārvaldes līmeņos, sniegt pakalpojumus ar mērķi uzlabot sabiedrības dzīves kvalitāti, organizēt pasākumus, kas informētu un izglītotu sabiedrību par valstī notiekošajiem procesiem, tādējādi ļaujot sabiedrībai jau laikus līdzdarboties un iesaistīties tai aktuālo jautājumu risināšanā. Programmas ietvaros jau ticis saņemts 261 projektu iesniegums, no kuriem 66 tika apstiprināti, t.sk. arī vairāki mazākumtautību NVO projekti.

Rīgas domes sniegtais atbalsts mazākumtautību NVO aktivitātēm

68. Laika posmā no 2012.-2016. gadam Rīgas domes projektu konkursos NVO, tai skaitā mazākumtautību NVO, saņēmuši atbalstu 139 projektu īstenošanai sabiedrības integrācijas jomā. Iesaistot mazākumtautību un NVO pārstāvjus, cilvēkus ar invaliditāti, seniorus, jauniešus, bērnus, jaunās māmiņas, sociālās atstumtības un diskriminācijas riskiem pakļautas personas un citus, projektu īstenošana sekmē sabiedrības integrāciju un saliedēšanos Rīgas pilsētā, tiek veicināta sabiedrības pārstāvju līdzdalība un sadarbība.

69. Kopš 2011. gada sabiedrības integrācijas projektu īstenošanai tiek organizēts konkurss Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta un Labklājības departamenta padotības iestādēm. Laika posmā no 2012.-2016. gadam atbalstīto 85 projektu ietvaros Rīgas vispārējās izglītības, pirmsskolas, interešu izglītības iestādes, kultūras iestādes sociālā dienesta struktūrvienības un citas ir īstenojušas aktivitātes apkaimju sadarbības veicināšanai, dažādu etnisko un sociālo grupu iesaistīšanai, dažādu tautu kultūras tradīciju apguvei, pilsoniskajai izglītībai un līdzdalībai, vides sakopšanai, dažādu paaudžu sadarbībai un aktīva dzīvesveida veicināšanai, vecāku atbalstam, koncertu un svētku organizēšanai u.c.

Iecietības veicināšana pret romiem kā sociālās atstumtības riskam pakļautu grupu

70. Pamatnostādņu īstenošanas plānā līdz 2016. gadam paredzēts ik gadu stiprināt reģiona NVO (t.sk. mazākumtautību un romu) kapacitāti un veicināt to savstarpējo sadarbību un sadarbību ar vietējām pašvaldībām, komersantiem, kultūras iestādēm (muzejiem, bibliotēkām, kultūras namiem). 2015.gadā katrā plānošanas reģionā²⁰ pieejamais finansējums bija 32 000 euro un kopā Rīgas, Vidzemes, Zemgales un Kurzemes plānošanas reģionos tika atbalstīti un īstenoti 89 dažādi NVO projekti, t.sk. saskaņā ar nacionālo romu integrācijas politikas pasākumu kopumu ir atbalstītas 7 romu NVO iniciatīvas, pārklājot visus Latvijas plānošanas reģionus. Lai veicinātu sabiedrības iniciatīvas, iedzīvotāju līdzdalību un starpkultūru dialogu, tai skaitā romu un mazākumtautību darbu ik gadu notiek NVO atbalsta programmas rezultātu un sasniegumu izvērtējums.
71. Lai veicinātu romu integrāciju un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību politikas īstenošanā, atklāta projektu konkursa ietvaros arī iepriekšējos gados regulāri tiek sniegts valsts budžeta atbalsts tieši romu NVO projektiem (2013. gadā tika īstenoti 2 projekti 5649 EUR apmērā, 2014.gadā – 4 projekti 5000 EUR apmērā). Romu NVO saņem finansēju arī atklāto konkursa rezultātā citās NVO atbalsta programmās, piemēram, valsts finansējuma „NVO fonda” programmas ietvaros ir atbalstīts biedrības „Romu Kultūras Centrs” projekts „Starptautiska Romu kultūras festivāla organizēšana”. Savukārt EEZ finanšu instrumenta 2009. -2014.gada programmas „NVO fonds” apakšprogrammas „NVO darbības atbalsta programma” ietvaros biedrības „Romu Kultūras Centrs” īstenoja projektu „Iepazīsti Latvijas romus – sagrauj stereotipus un iesaisties savstarpējā dialogā”, kas veicināja sabiedrības (īpaši jauniešu) izglītošanu un informēšanu par romu kultūru, dzīvi un vēsturi Latvijā, lai mazinātu sabiedrībā pastāvošus aizspriedumus un negatīvos stereotipus pret romu kopienas pārstāvjiem. Šī projekta ietvaros uz savākto vēstures dokumentu, liecību un materiālu pamata tika sagatavota un organizēta izstāde „Romu-čigānu holokausts Latvijā (1941-1945)”.
72. Jāuzsver, ka lai atbalstītu Romu vēstures un mākslas muzeja un biedrības „Romu Kultūras Centrs” darbību ir piešķirtas parlamentārās mērķdotācijas 2015.gadā 13 000 euro, bet 2016.gadā - 368 euro apmērā.
73. Atsevišķas Latvijas pašvaldības (piemēram, Jelgava, Daugavpils), kur dzīvo liels romu iedzīvotāju skaits, sniedz atbalstu romu NVO.
74. Izvērstu informāciju par Latvijas valdības politiku un realizēto pasākumu kopumu, kas vērsti uz romiem kā sociālās atstumtības riskam pakļautu grupu, lūdzu sk. Ziņojuma sadaļu “*Iecietības veicināšana pret romiem kā sociālās atstumtības riskam pakļautu grupu*”.

²⁰ Skat. informāciju par Kultūras ministrijas NVO atbalsta programmu reģionos Ziņojuma 48. rindkopā.

Reliģijas brīvība

75. Latvijā valda reliģijas brīvība un personām ir tiesības izvēlēties, kādai reliģijai tās vēlas pievienoties. Atbilstoši Reliģisko organizāciju likuma 4.panta pirmajai daļai tieša vai netieša iedzīvotāju tiesību ierobežošana vai priekšrocību radīšana iedzīvotājiem, kā arī jūtu aizskaršana vai naida celšana sakarā ar viņu attieksmi pret reliģiju ir aizliegta.

6. pants

76. Latvija vēlas atsaukties uz tās sniegto informāciju Konvencijas 4. un 6. panta kontekstā pirmā un otrā monitoringa cikla ietvaros, uzsverot, ka Satversmes 91. pantā ir noteikts: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.” Šis pants ir Latvijas Republikas tiesiskais pamats Latvijas valsts saistībām pret katru atsevišķu Latvijas iedzīvotāju un pilsoni ievērot pretdiskriminācijas principu valsts politikā un visās sfērās, kas regulējamas Latvijas tiesību ietvaros. Citi Latvijas normatīvie akti turpina un paplašina Satversmē ietvertu pretdiskriminācijas principu.

Krimināllikumā nostiprinātā aizsardzība pret naidu

77. **Krimināllikuma (turpmāk – KL) 71.pants (Genocīds)** paredz atbildību par tīšu darbību nolūkā pilnīgi vai daļēji iznīcināt kādu nacionālu, etnisku, rases vai noteiktas reliģijas cilvēku grupu kā tādu, šādas grupas locekļus nogalinot, nodarot viņiem dzīvībai vai veselībai bīstamus miesas bojājumus vai novedot viņus līdz psihiskai saslimšanai, tīši radot viņiem tādas dzīves apstākļus, kas pilnīgi vai daļēji šos cilvēkus fiziski iznīcina, lietojot līdzekļus, kuru mērķis ir novērst bērnu dzimšanu šādā grupā, vai nododot bērnus piespiedu kārtā no vienas cilvēku grupas otrā. Šādas darbības ir sodāmas ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz divdesmit gadiem. KL 71.¹pants noteic, ka publisks aicinājums uz genocīdu ir sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem.

78. **KL 74. ¹ pants (Genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru un kara nozieguma attaisnošana)** paredz atbildību par genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma publisku slavināšanu vai īstenotā genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma, tai skaitā PSRS vai nacistiskās Vācijas īstenotā genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma pret Latvijas Republiku un tās iedzīvotājiem, publisku slavināšanu, noliegšanu, attaisnošanu vai rupju noniecināšanu. Šādas darbības ir sodāmas ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

79. Lai pilnveidotu nacionālo regulējumu saistībā ar jebkāda veida naida noziegumiem, 2012. g. beigās Tieslietu ministrijas pakļautībā tika izveidota darba grupa, kuras darbībā iesaistījās tiesībsargājošo institūciju, valsts pārvaldes, nevalstisko organizāciju un akadēmiskās vides pārstāvji. Darba grupas aktivitāšu rezultātā 25.08.2014. tika pieņemti grozījumi Krimināllikumā, kasstājās spēkā 29.10.2014. Grozījumi skāra šādus pantus:

KL 78. pantu (Nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana) , kura dispozīcija tika ievērojami paplašināta, paredzot atbildību arī par darbību, kas vērsta uz reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu, kā arī atsevišķi izdalot virkni kvalificējošo pazīmju. Jaunajā redakcijā pants paredz atbildību par darbību, kas apzināti vērsta uz nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu. Tā ir sodāma ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Atbilstoši KL 78. panta otrajai daļai par tādu pašu darbību, ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks vai ja tā izdarīta,

izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Saskaņā ar KL 78. panta trešo daļu par šā panta pirmajā daļā paredzēto darbību, ja tā saistīta ar vardarbību vai draudiem, vai ja to izdarījusi organizēta grupa soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās. Statistikas datus par kriminālprocesiem/tiesvedību ar naida noziegumiem saistītajās krimināllietās KL 78. panta ietvaros sk. tabulā Nr.4.

KL 149.¹pantu (Diskriminācijas aizlieguma pārkāpšana), kurš jaunajā redakcijā noteic atbildību par diskrimināciju rasu, nacionālās²¹, etniskās vai religiskās piederības dēļ vai par cita diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums.²² Jāuzsver, ka šī panta redakcija veidota tā, lai tas neaptvertu tikai šauru uzskaitīto pazīmju loku, bet attiektos uz pilnīgi visiem diskriminācijas veidiem, nešķirojot tos pēc pazīmēm, t.sk., iekļaujot diskriminācijas aizliegumu uz pilsonības pamata. Atbildība pēc KL 149.¹panta iestāsies arī gadījumos, ja tiks pārkāpts:

- i. ~~Datums, kurā izdots likums~~ **Datums, kurā izdots likums** - ikvienam ir tiesības uz darbu, taisnīgiem, drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem, kā arī uz taisnīgu darba samaksu un šīs tiesības nodrošināmas bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas, tai skaitā neatkarīgi no personas rases, ādas krāsas, nacionālās vai sociālās izcelsmes vai citiem apstākļiem;
- ii. Likuma Par sociālo drošību 2.¹pants, ar ko ir noteikts atšķirīgas attieksmes aizliegums, nodrošinot sociālos pakalpojumus (pēc personas rases, etniskās piederības, ādas krāsas, nacionālās vai sociālās mantiskā vai ģimenes stāvokļa, izcelsmes vai citiem apstākļiem);
- iii. Latvijas sodu izpildes kodeksā noteiktais, ka nav pieļaujama notiesāto diskriminācija, tai skaitā atkarībā no rases, tautības, valodas un citiem kritērijiem;
- iv. Fizisko personu — saimnieciskās darbības veicēju — diskriminācijas aizlieguma likumā ~~noteiktais, par~~ **noteiktais, par** precī vai pakalpojumu, pārdodot precī vai sniedzot pakalpojumu saimnieciskās darbības veicējam viņa saimnieciskās darbības ietvaros, kā arī nodrošinot fiziskās personas pieeju saimnieciskajai darbībai, aizliegta atšķirīga attieksme, tai skaitā rases vai etniskās piederības dēļ;
- v. Patērētāju tiesību aizsardzības likumā noteiktais, ka piedāvājot precī vai pakalpojumu, pārdodot precī vai sniedzot pakalpojumu, aizliegta atšķirīga attieksme, tai skaitā patērētāja rases vai etniskās piederības dēļ;
- vi. Izglītības likumā noteiktais, ka likuma 3.pantā minētajām personām ir tiesības iegūt izglītību neatkarīgi no rases, tautības, etniskās piederības, dzīvesvietas vai citiem objektīviem apstākļiem.
- vii. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.pantā noteiktais, ka bērna tiesības un brīvības valsts nodrošina visiem bērniem bez jebkādas diskriminācijas — neatkarīgi no bērna, viņa vecāku, aizbildņu, ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, valodas, partijas piederības, politiskās un reliģiskās pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās

²¹ Pasvītrotais – papildinājumi (25.08.2014. Grozījumi).

²² KL 149.¹pants:

“(1) Par diskrimināciju rasu, nacionālās, etniskās vai reliģiskās piederības dēļ vai par cita veida diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai personu grupa vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.”

izcelsmes, dzīvesvietas valstī, mantiskā un veselības stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem.

-KL 150.pantu (Sociālā naida un nesaticības izraisīšana), kas ir izteikts jaunā redakcijā, kriminalizējot darbību, kas vērsta uz naida vai nesaticības izraisīšanu atkarībā no personas dzimuma, vecuma, invaliditātes vai jebkuru citu pazīmju dēļ, ja ar to radīts būtisks kaitējums (par to soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu). Saskaņā ar KL 150.panta otro daļu par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai personu grupa vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Atbil stoši KL 150.panta trešajai daļai par šā panta pirmajā daļā paredzēto darbību, ja tā saistīta ar vardarbību vai draudiem vai ja to izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

80. Latvijas Tiesnešu mācību centrs (turpmāk – LTMC) katru gadu aktualizē tiesnešu apmācību programmu, paredzot iespēju tajā iekļaut jaunu aktuālu tematiku. Līdz šim gan nav notikušas speciālas apmācības Konvencijas kontekstā, taču ar Konvenciju saistītie jautājumi tiek skarti tādās lekcijās un semināros, kā Eiropas Cilvēktiesību tiesas aktuālie spriedumi, Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības, Cilvēktiesību pārkāpumu identificēšana, kā arī līdzīgās apmācībās, ko LTMC ir organizējis periodiski visām tiesnešu grupām. Tā piemēram 2014. gadā Tiesnešu mācību centrs īstenoja apmācības juridisko profesiju pārstāvjiem (tiesneši, prokurori, advokāti) - "Es un sabiedrība – mūsu iespējas un tiesības". Apmācību ietvaros pasniegtās tēmas: iemācīties atpazīt stereotipus sabiedrībā, profesionālajā un personīgajā dzīvē; apzināt savu identitāti un tās sniegtās priekšrocības; papildināt savas personīgās kompetences saskarsmē ar citādo/svešo/dažādo, lai būtu veiksmīgāks savā profesionālajā darbā; apgūt zināšanas par sabiedrības labklājības saikni ar līdztiesības un diskriminācijas aizlieguma principiem starptautisko un nacionālo tiesību kontekstā. Kopumā mācībās piedalījās 120 personas.
81. Vienlīdzīgas attieksmes ievērošanu un diskriminācijas novēršanu sekmē arī Latvijas nacionālā cilvēktiesību institūcija – Latvijas Tiesībsargs. No 2012. gada līdz 2016. gadam tikušas ierosinātas un izskatītas 24 pārbaudes lietas (2012. gadā – 12 pārbaudes lietas, 2013. gadā – 3, 2014. gadā – 2, 2015. gadā – 3, 2016. gadā – 4) diskrimināciju uz rases vai tautības pamata.²³

Sabiedrības integrācijas, iecietības un starpkultūru dialoga veicināšana

82. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju, ko tā sniedza Pirmā nacionālā ziņojuma 69.rindkopā.
83. Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju bija Ministru kabineta 2001. gadā apstiprinātā valsts programma "Sabiedrības integrācija Latvijā". Programma tika izstrādāta kā beztermiņa dokuments, un virkne tajā iekļauto sabiedrības integrācijas virzienu ir kļuvusi par atsevišķām politikām (mūžizglītība, sociālā iekļaušana, kultūra, valsts valoda).
84. 2011. gadā Kultūras ministrija izstrādāja Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam (Pamatnostādnes)²⁴. Pamatnostādnes

²³ Izvērstākā informācija par Tiesībsarga biroja izskatītajiem iesniegumiem, aktivitātēm un sniegtajiem viedokļiem diskriminācijas novēršanas un tiesiskās vienlīdzības nodrošināšanas jomā pieejama ikgadējos ziņojumos angļu valodā: <http://www.tiesibsargs.lv/en/research-and-publications/gadazinojumi>

²⁴ Apstiprinātas ar MK 20.10.2011. rīkojumu Nr.542 (grozītas ar MK 12.12.2012. rīkojumu Nr.596 un MK 22.04.2015. rīkojumu Nr.207).

tika iekļautas arī Nacionālajā programmā iecietības veicināšanai ietvertās aktivitātes. Pamatnostādnēs definēta rīcība pilsoniskās izglītības un līdzdalības attīstībai, latviešu valodas prasmju un pozīciju sabiedrībā uzlabošanai, latviskās kultūrtelpas kā sabiedrību saliedējošā pamata nostiprināšanai, Latvijas lokālās un eiropeskās piederības attīstīšanai u.c. Pamatnostādņu izstrādes un aktualizācijas gaitā diskusijās tika iesaistīta plaša sabiedrība un nodrošināta publiska apspriešana, t.sk. iesaistot Kultūras ministrijas konsultatīvo mehānismus. 2016. gadā Kultūras ministrijā uzsākts darbs pie Pamatnostādņu īstenošanas plāna 2017.-2018. gadam.

85. Pamatnostādnēs sabiedrības integrācija tiek skaidrota kā visu Latvijā dzīvojošo cilvēku iekļaušana sabiedrībā, neraugoties uz to nacionālo piederību un pašidentifikāciju. Integrācijas kopīgais pamats ir latviešu valoda, piederības sajūta Latvijā, cieņa pret Latvijas unikālo kultūrtelpu, kopīgas sociālās atmiņas veidošana, pilsoniskā līdzdalība. Integrācija vienlaikus nozīmē valstsnācijas²⁵ atvērtību un cieņu pret mazākumtautību savpatnību un to pārstāvju tiesībām saglabāt savu atšķirīgo identitāti. Integrācijas uzdevums ir arī veicināt imigrantu iekļaušanos sabiedrībā, piedāvājot motivējošus līdzekļus un iespējas apgūt saliedētas sabiedrības kopējos pamatus.
86. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatprincipi ir piederība Eiropai, mazākumtautību savpatnības saglabāšana, kā arī uzsvērts, ka identitātes ir papildinošas, nevis izslēdzošas un katra cilvēka brīvā izvēle tiek respektēta un cilvēktiesības ievērotas.
87. Kā galvenie rīcības virzieni ir noteikti pilsoniskās izglītības attīstīšana; pilsoniskās līdzdalības formu stiprināšana; sociāli atstumto grupu diskriminācijas mazināšana un to iekļaušanas sabiedrībā veicināšana; sabiedrisko mediju lomas palielināšana integrācijā, atbalstot daudzveidīgu, mūsdienīgu un kvalitatīvu žurnālistiku; latviešu valodas prasmju nostiprināšana mazākumtautību, nepilsoņu, jauno imigrantu un latviešu diasporas vidū.

Sabiedrības integrācijas, iecietības un starpkultūru dialoga veicināšanas projekti

Kultūras ministrija

88. 2005. gadā tika konceptuāli izstrādāta un 2006. gadā sāka darboties Kultūras ministrijas izveidotā Latvijas digitālā kultūras karte²⁶, kas ir publiska datu bāze, kurā ir apkopota detalizēta informācija par Latvijas reģionu kultūras procesu un kultūras institūciju daudzveidību, to pārklājumu, kultūras pieejamību sabiedrībai, kā arī par kultūras infrastruktūras materiāltehnisko stāvokli un iespējamām attīstības tendencēm. Kultūras kartē ir pieejama informācija arī par mazākumtautību NVO.
89. **Kultūras ministrijas 2012. gadā realizētie (vai aizsāktie) projekti ietver:**
 - i. Stiprinot pamatnostādņu virzienu valsts valodas stiprināšanai, sākot ar 2012. gadu tiek īstenota lasīšanas veicināšanas programma „Bērnu un jauniešu žūrija”, kurā ik gadu tiek iesaistītas ap 600 bērnu skolās (no kurām aptuveni 10% ir mazākumtautību skolas).
 - ii. Apmācību programma „Kultūras vēstnieki” ar Kultūras ministrijas atbalstu, Latvijas Nacionālā kultūras centra paspārnē tiek īstenota kopš 2012.gada. Latvijas kultūras vēstnieku apmācību modelis ir balstīts uz divām starptautiskām Britu padomes programmām “Starpkultūru vēstnieki”

²⁵ Lūdzu skatīt Latvijas valdības Komentāru par Konvencijas Konsultatīvās komitejas Otro viedokli 53.rindkopu.

²⁶ Latvijas digitālā kultūras karte <http://www.kulturaskarte.lv/>.

(“*Intercultural Navigators*”) un “Darbīgās kopienas” (“*Active Citizens*”). Programmas ietvaros tiek apmācīti latviskās kultūrtelpas vēstnieki sadarbībai ar Latvijas dažādu tautību kopienām par Latvijas kultūru un tās mijiedarbi ar Latvijas minoritāšu kultūrām. Apmācību dalībnieki pilnveido zināšanas par kultūras daudzveidību, identitāti un sabiedrības saliedēšanu, kas kalpo par pamatu dažādu partnerību (latvieši – mazākumtautību pārstāvji) iedibināšanai un attīstībai, kā arī iegūst ierosmi turpmākam darbam. Pēc apmācību programmas pabeigšanas, kultūras vēstnieki iegūtās zināšanas izmanto organizējot apmācības vietējo kopienu pārstāvjiem un tām nevalstiskajām organizācijām, kas vēlas līdzdarboties labāku dzīves apstākļu un labvēlīgas apkārtējās vides veidošanā savā pagastā, pilsētā vai novadā. 2015. gadā tika organizēta programma tieši jauniešiem „Jaunie Kultūras vēstnieki“, kurās piedalījās 20 jaunieši, kas jau šobrīd aktīvi darbojas Kultūras ministrijas izveidotajā Latvijas valsts simtgades jauniešu rīcības komitejā, gatavojoties valsts simtgades svinībām.

90. 2013. gadā realizētie (un aizsākie) projekti ietver:

- i. 2013. gadā notika sagatavošanās mazākumtautību kolektīvu dalībai Dziesmu un deju svētku kustībā, tika veiktas atlases skates Latvijas pilsētās un novados, kā rezultātā 96 mazākumtautību mākslinieciskie kolektīvi piedalījās 2013. gada Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos (kas ir ievērojami vairāk nekā 2008.g. Vispārējos Dziesmu un Deju svētkos).
- ii. Pēc mazākumtautību kolektīvu aktīvās dalības 2013.gada Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos, aktualizējās jautājums par kultūras apmaiņas nozīmi Latvijas daudznacionālās sabiedrības saliedēšanai. Latvijas Nacionālā kultūras centrs, ar Kultūras ministrijas atbalstu, no 2014.gada organizē Mazākumtautību radošās nometnes, izglītojot Latvijas mazākumtautību kolektīvu vadītājus, to kapacitātes un mākslinieciskā snieguma uzlabošanai, gatavojoties kārtējiem Vispārējiem latviešu Dziesmu un Deju svētkiem Latvijas simtgades kontekstā. Nometņu programmā tiek iekļautas lekcijas pieaicinātu ekspertu vadībā (t.sk. no ārvalstīm), par latviešu un mazākumtautību kultūru aspektiem, kopīgo un atšķirīgo. Organizētas meistardarbnīcas un paraugdemonstrējumi ar iespēju apgūt skatuves kultūru, latviešu tautas tradīcijas radošā un demokrātiskā veidā. Latvijas Nacionālā kultūras centrs sadarbojas ar mazākumtautību folkloras kolektīviem Starptautiskā folkloras festivāla „*Baltica*” ietvaros.

91. 2014. gadā realizētie (un aizsākie) projekti ietver:

- i. Projekts mazākumtautību skolēniem “Eiropas pēdas Latvijā” tiek īstenots no 2014.gada un tā mērķis ir radošā, mūsdienīgā un interaktīvā veidā veicināt bērnu un jauniešu (jo īpaši mazākumtautību) savstarpējo sadarbību, apzinot tagadējo Eiropas Savienības dalībvalstu lomu Eiropas tautību telpā. Tāt 2015. gadā projekts pulcēja vairāk kā 22 skolu komandas (salīdzinoši 2014.gadā - tikai 5). Savukārt 2016.gadā projekta ietvaros tika organizēti reģionālie forumi ar vairāku simtu skolēnu piedalīšanos.
- ii. Kopš 2014.gada Kultūras ministrija pulcē mazākumtautību, nevalstisko organizāciju, valsts institūciju pārstāvjus, ekspertus un interesentus gadskārtējā mazākumtautību forumā, kas tradicionāli tiek organizēts, atzīmējot Starptautisko iecietības dienu, 16.novembrī. Forums ikgadēji pulcē ap 200 dalībniekus, un tā ietvaros tiek veicināta mazākumtautību, un jo īpaši mazākumtautību NVO, pārstāvju sadarbība un informēšana par aktualitātēm un nozīmīgajiem sabiedrības procesiem. Darba grupu ietvaros eksperti, mazākumtautību un valsts institūciju pārstāvji, u.c. interesanti aktualizē problēmjautājumus un meklē risinājumus mazākumtautību kopienām Latvijā aktuāliem jautājumiem (piemēram, mazākumtautību izglītība, kultūras saglabāšana, NVO darbības nodrošināšana u.c.).

Bibliotēkas kā mazākumtautību valodu izmantošanu veicinoši centri

92. Bibliotēkas funkcionē kā sabiedrības integrācijas un sociālās komunikācijas centri, nodrošinot lasīšanas un kultūras vajadzības mazākumtautību valodās un popularizējot nacionālo minoritāšu literatūru un kultūru visai sabiedrībai, vienlaikus sekmējot sistemātisku un pilnvērtīgu latviešu kultūras un valodas apguvi gan individuāli, gan dažādos pasākumos un interešu grupās (daudzās bibliotēkās darbojas latviešu valodas apguves kursi). Bibliotēkas sniedz arī iespēju ar interneta starpniecību rast virtuālu pieeju attiecīgās mazākumtautības etniskās dzimtenes informācijas resursiem un izmantojot starptautiskā starpbibliotēku abonementa sakarus pasūtīt interesējošos izdevumus no attiecīgas mazākumtautības etniskās dzimtenes bibliotēkām.
93. Latvijas bibliotēku krājumos tradicionāli ir pārstāvētas grāmatas un citi izdevumi mazākumtautību valodās. Lielākais īpatsvars ir bijis izdevumiem krievu valodā, tie sastāda ap 40% no kopējā bibliotēku krājumu apjoma, no Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) krājuma: 33 % ir krievu valodā, 2 % – citās mazākumtautību valodās. Publiskajās bibliotēkās, kas darbojas pašvaldību teritorijās Lietuvas, Igaunijas un Krievijas pierobežā, plašāk nekā citur ir pieejamas grāmatas attiecīgu robežvalstu valodās.
94. Pilsētās, kurās dzīvo romi, bibliotēkas ir kļuvušas par romu valodas un kultūras popularizēšanas centriem, piemēram, Ventspils bibliotēkā Bērnu žūrijas ietvaros -pasākums Vakara vidusskolas sākumklašu romu audzēkņiem. Ventspils bibliotēkā notiek pasākumi arī citām mazākumtautībām, piemēram, "Lībiešu nedēļas pasākums", kā arī daudzveidīgi pasākumi Vācu, Ukrainu, Baltkrievu, Krievu kultūras dienu ietvaros.

Sabiedrības integrācijas fonda aktivitātes

95. Kopš izveidošanas 2001. g., SIF ir vairākkārtīgi akreditēts un uzkrājis pieredzi Eiropas Savienības finanšu instrumentu PHARE un Pārejas programmas, Eiropas Sociālā fonda (2004.-2006. g., 2007.-2013. g.), EEZ un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta, Latvijas un Šveices sadarbības programmas, u.c. īstenošanā.
96. Līdz 2016. gada 2.pusgam SIF ir atbalstījis vairāk nekā 2500 projektus sabiedrības integrācijas veicināšanas, pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas, publiskā un nevalstiskā sektora darbības atbalsta jomās. SIF galvenie atbalsta saņēmēji ir NVO, pašvaldības un to iestādes, valsts pārvaldes iestādes.
97. Kopš 2002. gada SIF pasniedz Sabiedrības vienotības balvu – godalgu cilvēkam vai organizācijai, kas pelnījusi pateicību par savu darbu sabiedrības integrācijas jomā. Sabiedrības vienotības balvas pasniegšanas ceremonijā sabiedrībai ir iespējas uzzināt par cilvēkiem, kas palīdz citiem justies piederīgiem mūsu daudzveidīgajā sabiedrībā un nodrošina vienādas iespējas ikvienam tās indivīdam.
98. Kopš 2008. gada SIF popularizē Labas gribas memorandu. Memorands aicina organizācijas un privātpersonas būt iecietīgiem, pieņemt un cienīt dažādību, nepieļaut diskrimināciju un nevienlīdzīgu attieksmi, kopumā veicinot vienotas un iecietīgas sabiedrības veidošanu. Labas gribas memorandam var pievienoties pasākumos un tiešsaistē SIF mājaslapā (www.sif.gov.lv). Līdz šim Memorandam ir pievienojušās vairāk nekā 500 organizācijas un privātpersonas.
99. 2011. un 2012. gadā norisinājās vairāki projekti, kuru ietvaros tika izstrādāta un īstenota kvalitatīva, atraktīva un aktuāla apmācību programma valsts pārvaldes un pašvaldību pārstāvjiem „Starpkultūru komunikācija”. Apmācību programmas materiāli latviešu un angļu valodā ir tikuši izplatīti kompetences paaugstināšanai, kopumā tikuši apmācīti vairāk nekā 80

speciālisti, kas savas zināšanas var izmantot ne tikai savā ikdienas darbā, rādot piemēru citiem kolēģiem, bet arī nodot tālāk – kolēģiem, draugiem, paziņām; izdoti vairāki kultūrsensitīvi analītiski raksti.

100. Atbalstot P amatnostādņu virzienu “pilsoniskai sabiedrībai un integrācijai”, programmas „Ārpuskolas pasākumu programma” ietvaros tikuši atbalstīti 12 projekti. Projektos kā tiešā mērķa grupa tika iesaistīti 17344 skolēni, tai skaitā 55% latvieši un 45% mazākumtautību pārstāvji (krievi, poļi, ukraiņi, baltkrievi, romi u.c.). Projektu ietvaros īstenoti dažādi izglītojoši pasākumi, kas sekmēja latviešu un mazākumtautību kultūras un vēstures apguvi, notika radošie pasākumi, nometnes, radošo darbu un erudīcijas konkursi, kultūras un sporta pasākumi un citas aktivitātes.
101. Savukārt programmas „Apmaiņas programma latviešu un mazākumtautību bērniem” ietvaros tikuši realizēti pieci projekti. Iesaistītās viesģimenes bija no Rīgas, Latgales, Kurzemes, Vidzemes un Zemgales. Apmaiņas programmā bija iesaistīti 100 (jeb 87% no plānotā skaita) 5. – 9.klašu skolēni, t.sk. 50 latviešu ģimeņu bērni, kuri uzturējās mazākumtautību ģimenēs, un 50 mazākumtautību ģimeņu bērni, kuri uzturējās latviešu ģimenēs. Programmā iesaistījās 72 ģimenes, kuras uzņēma bērnus un 85 ģimenes, kuras savus bērnus sūtīja viesoties ģimenēs. Apmaiņas programmā piedalījās un līdzdarbojās 633 iesaistīto ģimeņu locekļu – t.sk. vecāki, vecvecāki u.c.
102. Saskaņā ar Kultūras ministrijas deleģējumu SIF 2013./2014. un 2015.gadā ir īstenojis divus EK Programmas PROGRESS līdzfinansētus projektus, kuru mērķis bija sniegt ieguldījumu sabiedrības izpratnes veicināšanā par diskriminācijas novēršanas un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanas nepieciešamību privātajā un publiskajā sektorā. Abu projektu ietvaros ir apmācīti vairāk nekā 300 valsts institūciju un pašvaldību darbinieki, mediju pārstāvji un juridisko profesiju pārstāvji par dažādības un starpkultūru komunikācijas jautājumiem; veikti pētījumi par diskriminācijas novēršanas jautājumiem, dažādības vadību Latvijas uzņēmumos, romu kopienas integrācijas jautājumiem; īstenotas vairākas sabiedrības informēšanas kampaņas, t.sk. vides reklāmas un 7 video-stāstu izveide par diskriminācijas jautājumiem.
103. No 2013. gada 20. oktobra līdz 2014. gada 31. oktobrim tika īstenots projekts “Nacionālais integrācijas centrs”, kura galvenā mērķauditorija bija trešo valstu pilsoņi un Latvijas nepilsoņi. Projektu ietvaros tika sniegtas individuālās konsultācijas mērķgrupu pārstāvjiem (juridiskajās, karjeras, psiholoģijas u.c. sfērās), apmācīti valsts, pašvaldību un NVO pārstāvji darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem (starpkultūru komunikācijas kursi un semināri), noturētas diskusijas par Latvijas vēsturi, kultūru, tradīcijām, ekonomiku, izglītību, valsti, kā arī izglītojoši semināri Latvijas skolās; izveidots Latvijas kultūras kanona pastkaršu krājums “Ceļvedis Latvijas dārgumos”; izstrādāta integrācijas programma 40 h apjomā, kurā iekļautas tēmas par Latvijas vēsturi, valsti, ekonomiku un ģeogrāfiju, izglītības un veselības sistēmu, kultūru, sociālo drošību, pilsonisko līdzdalību; izdota grāmata “Latvijas vēsture” trīs valodās kā arī īstenoti citi sabiedrības informēšanas pasākumi. Kopējais unikālo klientu skaits – 1300.
104. 13.01.-14.01.2015. SIF telpās notika seminārs “Vārda spēks internetā. Informēt, iedvesmot vai pazemot?”, paredzēts mediju speciālistiem un žurnālistikas studentiem, kā arī citiem interesentiem un aktīviem jauniešiem. Semināra mērķis bija gūt ieskatu par to, kas ir naida runa un kā tā izpaužas, par konkrētiem naida runas gadījumiem medijos un internetā kopumā kā Latvijā, tā ārvalstīs. Tāpat tika diskutēts par mediju juridisko un morālo atbildību, tika

pieminēti konkrēti tiesu prakses piemēri, kā arī dalībnieki tika aicināti dalīties savā praksē un pieredzē. Semināru dalībnieku skaits – 42.

Valsts policijas aktivitātes

105. Valsts policijas aktivitātes policijas darbinieku kapacitātes un informētības veicināšanai naida noziegumu kontekstā 2012.-2016. gadā ietver plašu pasākumu loku, tai skaitā:
- Valsts policijas koledža ar ASV vēstniecības Latvijā finansiālo atbalstu organizējusi divus seminārus „Naida noziegumu identifikācija un prevencija”. Semināros piedalījušies vairāk nekā 60 dalībnieki no Valsts policijas, Tiesībsarga, Augstākās tiesas, Prokuratūras, Iekšlietu ministrijas, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, Valsts izglītības satura centra un nevalstisko organizāciju pārstāvji.
 - 2013. gadā ar Eiropas Padomes finansiālo atbalstu un sadarbībā ar biedrību “Mozaīka” tika organizēts seminārs „Naida noziegumu identifikācija un prevencija”.
 - Valsts policija un Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO) 23.12.2013. noslēdza memorandumu par apmācību pret naida noziegumiem ieviešanu tiesībsargājošā programmās.
 - 2015. gada jūnijā Valsts policijas koledžā norisinājās 3 dienu seminārs pasniedzējiem «Pasniedzēju apmācības naida noziegumu jomā». Seminārā piedalījās Valsts policijas, Valsts policijas koledžas, nevalstisko organizāciju un Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieki.
 - 2015. gada septembrī norisinājās otrs seminārs Valsts policijas struktūrvienību priekšniekiem. Visiem semināru dalībniekiem tika izsniegtas rokasgrāmatas latviešu valodā.
 - 2016. gadā Valsts policijas koledža sadarbībā ar Drošības policiju izstrādājusi pieaugušo neformālās izglītības programmu "Naida noziegumu identifikācija un izmeklēšana", kura ir iekļauta mācību plānā.

Iecietības veicināšana pret romiem kā sociālās atstumtības riskam pakļautu grupu

Demogrāfija

106. 01.01.2016. Latvijā bija reģistrēti 7654 romu tautības cilvēki, – no tiem septiņi ir reģistrēti kā Latvijas bezvalstnieki un divi kā Latvijas bēgļi.²⁷ No visiem Latvijā dzīvojošajiem romiem 94,4% ir Latvijas pilsoņi.

Romu integrācijas politika un tās koordinācija

107. Kultūras ministrija sadarbībā ar līdzatbildīgajām ministrijām 2011. gadā izstrādāja nacionālās politikas pasākumu kopumu romu integrācijai, atbilstoši ES ietvaram attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020.gadam. Pasākumu kopums ir ietverts Pamatnostādņēs, kuru rīcības plānā ir noteikts uzdevums - nodrošināt atbalsta pasākumus romu integrācijai, izglītības un nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, kā arī veselības un sociālās aprūpes un mājokļu pakalpojumu pieejamības jomā. Pēc 2014. gada romu integrācijas politikas aktuālie uzdevumi un pasākumi ir atspoguļoti Pamatnostādņu īstenošanas plānā laikposmā līdz 2016.gadam.
108. 2015. gadā tika izstrādāts apjomīgs pētījums ”Romi Latvijā”,²⁸ ar mērķi apzināt un noskaidrotu si tuāciju un apstākļus, kas kavē romu tautības iedzīvotāju piekļuvi izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļa nodrošinājuma pakalpojumiem, un izstrādātu priekšlikumus rīcības pasākumiem kavējošo apstākļu novēršanai. Pētījuma ietvaros tika ~~apjāti~~ **apjāti** 365 romu iedzīvotāji no dažādām Latvijas pilsētām un reģioniem, tika rīkotas fokusa grupas diskusijas un organizētas 197 padziļinātas intervijas ar speciālistiem, pašvaldības institūciju darbiniekiem un ekspertiem, romu kopienu pārstāvjiem. Pētījuma rezultāti un

²⁷ Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionāla sastāvā un valstiskas piederības. PMLP, 2015. (Skatīts 05.02.2016.)

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/IRD2016/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD.pdf

²⁸ Pētījums ir pieejams SIF mājas lapā: http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9836%3ARomu-socialekonomiskas-situacijas-izpete-Latvija&catid=2%3AFonds&lang=lv.

ieteikumi tiks izmantoti kā pamats tālākai rīcībai izstrādājot efektīvākus romu integrācijas politikas pasākumus. Pētījums tika īstenots EK nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas *PROGRESS 2007 -2013* projekta „*Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija II*” ietvaros.

109. Lai sniegtu pārskatāmu un detalizētu informāciju kā Romu padomei, tā arī plašajai sabiedrībai, Kultūras ministrija kopš 2012.gada regulāri sagatavo un publicē ministrijas mājas lapā ikgadējo informatīvo ziņojumu par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu. Ziņojumi ir pieejami <http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/romi.html>. Ziņojumos atspoguļota informācija par īstenotajiem pasākumiem un to sasniegtajiem rezultātiem izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un veselības jomā, kā arī par statistikas un pētījumu datiem.
110. 2014. gadā biedrība „Papardes zieds” veica pētījumu „Vajadzību izvērtēšanas ziņojums par etnisko minoritāšu (romu) pusaudži un jaunieši”, lai noskaidrotu atkarību izraisošo vielu (tabakas, alkohola un citu vielu) lietošanas paradumus un ar to saistītos veselības riskus un preventīvos faktorus romu jauniešu populācijā, kā arī identificēt šķēršļus esošajos sabiedrības veselības un veselības aprūpes pakalpojumos minētajai sabiedrības grupai.

Sadarbība ar pašvaldībām, īstenojot romu integrācijas pasākumu kopumu reģionālajā un lokālā līmenī

111. ~~Notvērējams pozitīvs iestāžu viedējā un lokālajā mērogā,~~ it īpaši tajās pašvaldībās, kur dzīvo salīdzinoši liels romu tautības iedzīvotāju skaits.
112. Lai veicinātu regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu starp pašvaldību speciālistiem romu integrācijas jautājumos un attīstītu sadarbību starp KM, pašvaldību iestādēm un romu kopienu efektīvākai romu integrācijas politikas īstenošanai 2014. gadā tika izveidots Reģionālo ekspertu tīkls romu integrācijas jautājumos. Ekspertu tīklā ir iesaistīti deleģētie pārstāvji no 14 pašvaldībām. Ekspertu tīkla uzdevumi ir:
 - koordinēt informācijas apmaiņu par labajām praksēm, iniciatīvām un situāciju romu integrācijas jomā nacionālajā un ES līmenī;
 - informēt, apspriest un konsultēt pašvaldību iestādes par iespējām piedalīties nacionālajā un ES līmenī pieejamo struktūrfondu un finanšu programmu apgūšanā romu integrācijas veicināšanai;
 - veicināt pašvaldību iestāžu un romu kopienas, tai skaitā romu NVO, sadarbību;
 - iesaistīt pašvaldību iestāžu speciālistus nacionālās romu integrācijas politikas pasākumu kopuma pilnveidošanā un īstenošanā.
113. No 2011.gada līdz 2013.gadam Eiropas Sociālā fonda (turpmāk – ESF) 1.4.1.2.4.apakšaktivitātes „Sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība reģionos” otrā kārtā” ietvaros tika īstenoti divi projekti, lai veicinātu romu sociālo iekļaušanu (*skat. zemāk*).
114. Laika posmā no 2011.gada līdz 2013.gadam Jūrmalas pilsētas pašvaldības iestāde SIA „Veselības un sociālās aprūpes centra – „Sloka”” ir īstenojusi projektu „Sociālās rehabilitācijas programmas izstrāde un ieviešana dienas centrā Jūrmalas pilsētā dzīvojošo romu tautības iedzīvotājiem” (kopējais ES finansējums -130 000 euro), kura mērķis bija, izstrādājot un ieviešot sociālās rehabilitācijas programmu Jūrmalas pilsētā dzīvojošajiem romu tautības cilvēkiem, veicināt viņu sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu, zināšanu un sociālo prasmju apguvi, sniedzot iespēju aktīvi un saturīgi pavadīt brīvo laiku, mazināt romu sociālo atstumtību un veicināt viņu veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un iekļaušanos darba tirgū.

115. Pēc projekta beigām, sākot ar 2013. gadu, Romu dienas centra darbību atbalsta Jūrmalas pilsētas dome (finansējums 2013.gadā - 438 euro, 2014.gadā - 52084.gadā - 39 200 euro). Kopumā gada laikā dienas centrs nodrošina atbalsta pakalpojumus aptuveni 300 romiem no maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm. Romu dienas centra apmeklētājiem ir iespēja diskutēt un saņemt konsultācijas par dažādiem jautājumiem, darboties datorklasē, kā arī tiek piedāvātas vairākas brīvā laika pavadīšanas iespējas kā dziedāšana, dejošana, sportošana, dalība kultūras pasākumos.
116. Jelgavas pilsētas dome sadarbībā ar pašvaldības iestādi „Jelgavas sociālo lietu pārvalde” laika posmā 01.01.2012. - 31.12.2013. īstenoja projektu „Sociālās rehabilitācijas programma Jelgavas pilsētā dzīvojošām romu tautības ģimenēm ar pirmsskolas vai skolas vecuma bērniem” (finansējums - 1119500eur). Projektu īstenošanas laikā sniegti vairāki sociālie pakalpojumi Jelgavas pilsētā, lai mazinātu romu tautības pārstāvju sociālo atstumtību, iesaistītu tos izglītību un nodarbinātību veicinošās aktivitātēs, integrētu sabiedrībā. 20 Jelgavas pilsētā dzīvojošas romu tautības ģimenes (kopā 60 personas) saņēma sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.
117. Pēc projekta beigām ir tikusi nodrošināta tā pēctecība: romu ģimenēm ar bērniem tika sniegti Jelgavas sociālo lietu pārvaldesdienas centra “Atbalsts” sociālās rehabilitācijas pakalpojumi un sociālā darbinieka konsultācijas, kā arī organizētas izglītojošas un integrāciju veicinošas nodarbības sociālo prasmju uzlabošanai.
118. 2015. gadā Daugavpils pilsētas Sociālo lietu pārvaldes Sociālajā mājā tika īstenota Sociālās rehabilitācijas programma „Romu sociālā integrācija”, kas tika vērsta uz veselīgi integrējoša klimata un savstarpēja dialoga veidošanu starp romu tautības cilvēkiem un pilsētas iedzīvotājiem.²⁹ Programmas uzdevums bija veicināt sociāli nelabvēlīgā situācijā nonākušo romu ģimeņu motivāciju atgriezties aktīvajā dzīvē un uzlabot savu sociālo stāvokli.
119. 2016. gadā ir izstrādāti Stratēģiskie uzstādījumi un rīcības virzieni integrācijas procesa īstenošanai un romu bērnu un jauniešu atbalstam Jelgavas pilsētas pašvaldībā, ko plāno ņemt vērā pašvaldība, izstrādājot un īstenojot romu integrācijas politiku vietējā līmenī.
120. Romi kā īpaša mērķa grupa ir minēta ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) specifiskajos atbalsta mērķos un to aktivitātēs.

Iecietības veicināšana, stereotipu un aizbriedumu mazināšana pret romu tautības pārstāvjiem

121. Ar mērķi paaugstināt sabiedrības izpratni par Latvijas romu kultūru, vēsturi un sociālajiem jautājumiem, kā arī par aizspriedumu un stereotipu ietekmi uz romu stāvokli, 2015. un 2016. gadā „Latvijas Cilvēktiesību centrs” īstenoja vairākus pasākumus Eiropas Padomes *DOSTA!* kampaņas „Ej pāri aizspriedumiem, satiec romus!” ietvaros, piemēram, romu kultūras dienu „Latvijas romi – starp pagātni un nākotni”; plašsaziņu līdzekļu satura analīzi un ekspertu apaļa galda diskusiju par romu atspoguļojuma praksēm Latvijas medijos; apmācības semināru žurnālistikas un komunikācijas studentiem „Anti-čigānisms un tās izpausmes publiskajā telpā” – ar mērķi veicināt studentu izpratni par Latvijas medijos izplatītiem stereotipiem par romiem. Pasākumus finansiāli atbalstīja KM, īstenojot Pamatnostādņu politisko mērķi – veicināt sociāli atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā un novērst diskrimināciju.

²⁹Sīkāka informācija:

http://www.soclp.lv/Media/Default/SOC_REHAB_PROGR/Soc_rehab_progr_2015/INT.PROGRAMMA%20CIGANU.pdf

7. pants**8. pants**

122. Satversmes 99.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Atbilstoši Reliģisko organizāciju likuma 4.panta pirmajai daļai tieša vai netieša iedzīvotāju tiesību ierobežošana vai priekšrocību radīšana iedzīvotājiem, kā arī jūtu aizskaršana vai naida celšana sakarā ar viņu attieksmi pret reliģiju ir aizliegta. Par šā noteikuma pārkāpšanu vainīgās personas saucamas pie atbildības likumos noteiktajā kārtībā. Savukārt saskaņā ar minēta likuma 5.panta otro daļu likumā paredzētās reliģisko organizāciju tiesības aizsargā valsts. Valstij un pašvaldībām un to institūcijām, kā arī sabiedriskajām un citām organizācijām nav tiesību iejaukties reliģisko organizāciju reliģiskajā darbībā. Arī Reliģisko organizāciju likuma 14.panta sestā daļa paredz, ka reliģisko organizāciju un ticīgo darbība ir ierobežojama tikai tajos gadījumos, kad tiek pārkāpta Latvijas Republikas Satversme un likumi. Savukārt likuma 7.panta pirmā daļa paredz, ka iedzīvotājiem ir jānodrošina, lai iedzīvotājiem neradītos draudzē un tajā darboties ir tiesības ikvienam Latvijas Informāciju par reliģiskajām organizācijām un to locekļu skaitu Latvijā lūdzu skat. tabulā nr.15.

9. pants

122. Latvija vēlas atsaukties uz tās sniegto informāciju Pirmā nacionālā ziņojuma 111. un 112. rindkopās, un uzsvērt, ka, atbilstoši Satversmes 100 pantam, “ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta”, kā arī to, ka preses brīvība ir garantēta ar 1990. gada likumu³⁰, kurš neparedz nekādus ierobežojumus mazākumtautību presei.

Par Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi (NEPLP)

123. Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – NEPLP) ir neatkarīga pilntiesīga autonoma institūcija, kas atbilstoši savai kompetencei pārstāv sabiedrības intereses elektronisko plašsaziņas līdzekļu jomā, kā arī uzrauga, lai to darbībā tiktu ievērota Latvijas Republikas Satversme, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumsun citi normatīvie akti.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums

124. 2010. gadā pieņemts (turpmāk – EPLL), kas aizstāj 1995. gada Radio un televīzijas likumu. Tā 32.panta otrā un trešā daļa nosaka audiovizuālo darbu minimālo proporciju valsts valodā:

(2) Nacionālie un reģionālie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina, lai to veidotajā televīzijas programmā vismaz 40 procentus no Eiropas audiovizuālo darbu raidlaika, izņemot spēles, reklāmu, televīzijas veikalu un televīzijas veikala skatlogu, aizņemtu audiovizuālie darbi valsts valodā.

(3) Nacionālie un reģionālie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina, lai to veidotajās programmās vismaz 65 procenti no visiem raidījumiem, izņemot reklāmu, televīzijas veikalu un televīzijas veikala skatlogu, būtu valsts valodā un šādi raidījumi valsts valodā aizņemtu vismaz 65 procentus no raidlaika.

125. EPL likuma 24. pants nosaka, ka elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi un neatkarīgi programmu un raidījumu veidošanā un izplatīšanā, kā arī savā redakcionālajā darbībā. EPL likums arī nosaka, ka elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, respektējot uzskatu daudzveidību,

³⁰ 1990.gada Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”.

aizstāv neatkarīgas, demokrātiskas un tiesiskas Latvijas valsts ideju, ievēro cilvēktiesības un darbojas Latvijas sabiedrības interesēs.

126. EPL likuma 28. pants sīkāk regulē raidījuma un reklāmas valodu. Piemēram, tas paredz, ka demonstrējamās filmas ieskaņo, dublē vai subtitrē valsts valodā. Dublētais un ieskaņotais teksts paralēli oriģinālās skaņas pavadījumam un subtitri valsts valodā veidojami tādā kvalitātē, kas nodrošina pietiekami precīzu oriģinālvalodas teksta izpratni. Bērniem paredzētās filmas dublē vai ieskaņo valsts valodā. Televīzijas raidījumus svešvalodās, izņemot tiešās pārraides, ziņu un valodas mācību raidījumus, nodrošina ar subtitriem latviešu valodā. Šis nosacījums neattiecas uz retranslāciju, kā arī uz satelīttelevīzijas elektronisko sakaru tīklos izplatītajām programmām, kuras atbilstoši apraides atļaujai un Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei iesniegtajiem attiecīgā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbības pamatnosacījumiem ir paredzētas mērķauditorijai, kas nav Latvijas iedzīvotāji.
127. EPLL viens no mērķiem ir veicināt sabiedrības integrāciju uz latviešu valodas pamata; pildot Valsts valodas likuma prasības, sekmēt latviešu valodas kā Latvijas valsts valodas konstitucionālo funkciju īstenošanu pilnā apjomā, it sevišķi rūpēties, lai tā kalpo par visu Latvijas iedzīvotāju kopējo savstarpējās saziņas valodu; nodrošināt tās saglabāšanu un lietošanu, nosakot sabiedrības interesēm atbilstošu kārtību, kādā Latvijas jurisdikcijā esošie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi lieto valsts valodu raidlaikā, vienlaikus paredzot tiesības lietot elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos mazākumtautību un citas valodas. (EPLL 60.panta pirmās daļas 4.punkts).
128. Elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir brīvība vismaz 35 procentus no to raidlaika raidīt citās, tostarp arī mazākumtautību valodās. Savukārt EPL likuma 66.pants nodrošina, ka daļa no Latvijas Televīzijas otrās programmas raidlaika atvēl raidījumiem citās valodās, ieskaitot šajā raidlaikā arī valsts valodā subtitrētās kinofilmas un teātru izrādes.
129. Tāpat saskaņā ar EPLL 71.panta pirmās daļas 18.punktu kā viens no sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem ir noteikts: raidījumu paredzēšana mazākumgrupām un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Līdz ar to jautājumi, kas skar mazākumtautību tiesības, ir NEPLP redzeslokā.
130. NEPLP, ievērojot, cita starpā, Konvencijas Konsultatīvās komitejas rekomendācijas, īsteno un turpinās īstenot šādus pasākumus:
- respektējot vārda brīvību, veicina daudzveidīgāku mediju vidi ar atbilstošām piekļuves iespējām kvalitatīvam mediju saturam savās valodās tām personām, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm;
 - nodrošina, ka, izstrādājot elektronisko plašsaziņas līdzekļu politiku, tajā tiek ievērtas mazākumtautību intereses, iesaistot to pārstāvjus šīs politikas tapšanā un īstenošanā;
 - nodrošina sabiedrības, plašsaziņas līdzekļu, profesionālo un izglītības institūciju pārstāvju līdzdalību sabiedriskā pasūtījuma veidošanā un izpildes uzraudzībā, kā arī Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas izstrādē (EPLL 60. panta pirmās daļas 14.punkts).
131. Jāuzsver, ka, atbilstoši EPLL normām (63. pants), kā arī ņemot vērā Konvencijas Konsultatīvās komitejas Otrā Viedokļa 80.rindkopā ietvertu rekomendācijai, ir izveidota Sabiedriskā konsultatīvā padome. Padome ir NEPLP padomdevēja institūcija, kuras uzdevums ir nodrošināt sabiedrības līdzdalību sabiedriskā pasūtījuma un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares

attīstības nacionālās stratēģijas izstrādāšanas procesā. Sabiedriskās konsultatīvās padomes sastāvā iekļauti biedrību, nodibinājumu, profesionālo iestāžu un citu organizāciju pārstāvji, kas darbojas plašsaziņas līdzekļu, izglītības, kultūras, zinātnes un cilvēktiesību jomā.

132. Latvijas vēlas atzīmēt, ka valsts teritorijā tiek izdoti šādas mazākumtautību nekomerciālās avīzes un žurnāli:

- Biedrība „Rīgas Armēņu kopiena” no 2002.gada 7-10 reizes gadā ar Latvijas komersantu atbalstu izdod avīzi „Ararat” ar metienu 1000 eksemplāri.
- Ukrainu avīze „Visņik”, kas iznāk no 2001.gada, metiens ir samazinājies no 4 numuriem 2006.-2008.gadā līdz 1-2 numuriem 2009.-2011.gadā.
- Baltkrievu avīze „Prameņ” iznāk no 1994.gada. Līdz 2010.gadam avīze ar metienu 1000 eksemplāri tika izdota katru mēnesi. 2011.gadā izdoti 4 avīzes numuri. Avīzes pastāvēšana pārsvarā tiek nodrošināta no pašu un vietējo komersantu līdzekļiem.
- Poļu žurnāls „Polak na Lotwe”, kas iznāk no 1991.gada, izdošanu atbalsta Polijas fonds „Palīdzība poļiem austrumos”. Žurnālu izdod 4 reizes gadā ar metienu 500 eksemplāri.
- Vecticībnieku žurnāls “Поморский вестник” un avīze “Меч духовный”, tiek izdoti no 1999. un 2000.gada attiecīgi, 2006.-2008.gadā tika publicēts 3-4 reizes gadā ar metienu attiecīgi 1000 un 2500 eksemplāri. 2009.-2011.gadā žurnāla un avīzes izdošana samazinājās līdz 1-2 reizēm gadā. Abas publikācijas tiek izdotas no kopienas līdzekļiem, kā arī to atbalsta ĪUMSILS, SSK un Rīgas Dome.

133. Sabiedriskās radio raidorganizācijas „Latvijas Radio” 4.programma, kas tiek uzskatīta par integrācijas programmu, pamatā tiek raidīta krievu valodā. Tomēr šajā programmā tiek veidoti arī nacionālo kultūras biedrību raidījumi 12 valodās, tai skaitā, igauņu, lietuviešu, poļu, baltkrievu, ukraiņu, ebreju, gruzīnu un vācu. Biedrību raidījumu galvenā tematika – kultūras jautājumi, nacionālās tradīcijas, biedrību jaunumi un sakari ar etnisko dzimteni. Latvijas Radio4 trīs reizes nedēļā – pirmdien, otrdien, trešdien no plkst.20:15 līdz 20.45 pārraida Nacionālo kultūras biedrību raidījumus. Latvijas Radio 4 kopējā auditorija vidēji nedēļā ir 000 klausītāju ³¹.

10. pants

Latvijas valodas politika

134. Satversmes 114. pants nosaka "tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību" personām, kuras pieder pie mazākumtautībām.

135. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju, ko tā sniegusi pirmo divu monitoringa cikla ietvaros Konvencijas 5 un 10. pantu kontekstā un uzsvērt, ka Latvijas valodas politikas pamats ir vēlme nodrošināt vienlīdzīgas iespējas Latvijas iedzīvotājiem izglītības, darba, un citās jomās. Politika balstīta sekojošos pamatprincipos:

- i. valsts valoda Latvijā ir latviešu valoda,
- ii. valsts garantē iespēju saglabāt, attīstīt un noteiktās funkcijās lietot mazākumtautību valodas.

136. Valsts valodas likuma 3. pants noteic, ka Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda. Latvijā ikvienam ir tiesības vērsties ar iesniegumiem un sazināties valsts valodā iestādēs, sabiedriskajās un reliģiskajās organizācijās, uzņēmumos (uzņēmējsabiedrībās). Valsts valodas

³¹ Radio staciju sarindojums pēc kopējās nedēļas auditorijas Latvijā 2011.gada vasarā un rudenī, TNS Latvia, <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=3675>.

likuma 6. pants noteic, ka valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī to uzņēmēj sabiedrību darbiniekiem, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāds nepieciešams viņu profesionālo un amata pienākumu veikšanai.

137. Valsts valodas likuma 2. panta 3.punktā uzsvērts, ka “Likums neattiecas uz valodu lietošanu Latvijas iedzīvotāju neoficiālajā saziņā, nacionālo un etnisko grupu iekšējā saziņā, kā arī reliģisko organizāciju dievkalpojumos, ceremonijās, rituālos un cita veida reliģiskajā darbībā”.
138. Valsts valodas politikas pamatprincipi, kas nostiprināti normatīvajos aktos un ietverti arī Valsts valodas politikas pamatnostādņēs, ir saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu kā valsts valodu, vienlaikus garantējot tiesības noteiktās funkcijās lietot mazākumtautību valodas. Latvija uzsver, ka tiek respektēta visu iedzīvotāju valodu un kultūru daudzveidība un tiek nodrošināta mazākumtautību valodu saglabāšana un attīstība.
139. Lai arī Izglītības likuma 9. pants par izglītības ieguves valodu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs nosaka valsts valodu, citā valodā, t. sk. mazākumtautību valodā izglītību var iegūt privātajās mācību iestādēs, kā arī valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas – šajā kontekstā vēlreiz jāuzsver, ka Latvijā ir unikāla izglītības sistēma: valsts finansētas mazākumtautību izglītības programmas var apgūt septiņās valodās: krievu, poļu, ukraiņu, baltkrievu, lietuviešu, igauņu valodās un ivritā. Papildus tiek piedāvātas arī fakultatīvās nodarbības, lai veicinātu etniskās identitātes, kultūras un mazākumtautību valodas apguvi. Arī atbalstot mazākumtautību pasākumus, tiek aizsargāta kultūru un valodu daudzveidība sabiedrībā.

Par Latvijas pievienotajām deklarācijām (Konvencijas 10. un 11.pants)

140. Valsts valodas likums un to īstenojošie normatīvie akti 2000. gadā ir izstrādāti ciešā sadarbībā ar EDSO un Eiropas Padomes ekspertiem un atzīti par starptautiskajiem standartiem atbilstošiem. Latvija ir atsaukusies uz tieši šiem valodas lietojumu regulējošiem normatīvajiem aktiem un Satversmi, pievienojot ratifikācijas instrumentam deklarācijas par Konvencijas 10. panta otrās daļas un 11. panta trešās daļas piemērošanu. Deklarācijas nekādā veidā neierobežo Konvencijas mērķi saglabāt nacionālo minoritāšu kultūras un lingvistisko identitāti un to attīstīt. Valsts valodas likums paredz saglabāt, aizsargāt un attīstīt latviešu valodu, vienlaikus nodrošinot mazākumtautību integrāciju Latvijas sabiedrībā un ievērojot to tiesības izmantot savu dzimto vai citu valodu.

Par latgaliešu rakstu valodu un lībiešu valodu

141. Latvija vēlas atsaukties uz sniegto informāciju Latvijas valdības Komentāru par Konvencijas Konsultatīvās komitejas Otro viedokli (turpmāk – Komentāri par Otro Viedokli) 73.-74. rindkopā.

Par amatiem un profesijām, kurās nepieciešamas augstākā līmeņa valsts valodas prasme

142. To amatu un profesiju, kurās nepieciešama augstākā līmeņa valsts valodas prasme, skaits ir precizēts, 2012. gada 3. janvārī veicot grozījumus Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumos Nr. 733 "Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi". Valsts valodas prasības ir samērīgas un pilnībā atbilst Latvijas valodas politikas mērķiem, proti, nodrošināt tiesības brīvi lietot latviešu valodu jebkurā jomā visā Latvijas teritorijā.

Par valodas lietojumu valsts pārvaldes iestādēs

143. Valsts pārvaldes iestādes atbilstoši Valsts valodas likumam izmanto latviešu valodu kā oficiālo saziņas valodu. Vienlaikus ir skaidri noteikti izņēmumi, kad personai ir tiesības vērsties iestādēs, nelietojot latviešu valodu. Atbilstoši Valsts valodas likuma 10. panta otrajai daļai mazākumtautību valodu lietošanas iespējas attiecināmas uz personu iesniegumiem policijas un ārstniecības iestādēm, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, kad tiek izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaimes gadījumos. Savukārt no ārvalstīm saņemtos dokumentus var pieņemt un izskatīt bez tulkojuma valsts valodā.
144. Attiecībā uz valodas lietošanu ārstniecības iestādēs, Latvija vēlas norādīt, ka Pacientu tiesību likuma 4. panta piektā daļa nosaka, ka informācija sniedzama pacientam saprotamā formā, izmantojot medicīniskos terminus un ņemot vērā pacienta vecumu, briedumu un pieredzi. Minētais regulējums nosaka mērķi, kas ir sasniedzams, izmantojot visus pieejamos resursus un informācijas nodošanas veidus.
145. 1994. gada likumā „Par Pašvaldībām” 3. pantā noteikts, ka darba valoda pašvaldības domē (padomē) un tās izveidotajās institūcijās un iestādēs ir latviešu valoda. Ja iedzīvotājs, kuram ir problēmas ar latviešu valodas sapratni vēlas izteikties dzimtajā valodā, tad, vadoties no pašvaldības nolikuma šai personai vai nu pašai vai arī pašvaldībai ir jānodrošina tulks. Sēdes laikā drīkst runāt tikai latviešu valodā. Ņemot vērā „Valsts valodas likuma” 10.panta otro daļu valsts un pašvaldības iestādēs iesniegumi no personām tiek pieņemti un izskatīti tikai valsts valodā. Jāatzīmē, ka pašvaldībās, kurās ir liels minoritāšu īpatsvars (Rīga, Daugavpils) pašvaldības sniedz bezmaksas tulkošanas pakalpojumus personām, kuras nerunā latviešu valodā.
146. Latvija vēlas atsaukties uz tās sniegto informāciju pirmā un otrā monitoringa cikla ietvaros attiecībā uz valodas lietojumu administratīvā procesa ietvaros, kā arī kriminālprocesa ietvaros, un uzsvērt, ka Kriminālprocesa likuma 11. pants nosaka, ka kriminālprocess notiek valsts valodā, taču personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, cietušajam un viņa pārstāvim, lieciniekam, speciālistam, ekspertam, revidentam, kā arī citām personām, kuras procesa virzītājs iesaistījis kriminālprocesā, ja tās neprot valsts valodu, procesuālo darbību veikšanas laikā ir tiesības lietot valodu, kuru šīs personas prot, un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību, kura piedalīšanos nodrošina procesa virzītājs. Pirmstiesas procesā izmeklēšanas tiesnesim vai tiesai piekritīgu jautājumu izlemšanā tulka piedalīšanos nodrošina izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa.
147. Kriminālprocesa likuma 321.¹pants otrā daļa (23.05.2013. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 18.02.2016. likumu) nosaka, ka cietušajam tiesa nodrošina iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību. Ja cietušais, kurš neprot valsts valodu un kura pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstī, ir pieteicis lūgumu saņemt nolēmuma rakstveida tulkojumu, procesa virzītājs nosūta cietušajam minētā nolēmuma rakstveida tulkojumu. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 321.¹ panta trešo daļu apsūdzētajam tiesa nodrošina nolēmuma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā bez novilcināšanas. Rakstveida tulkojumu nenodrošina, ja:
- 1) notiesājošs spriedums taisīts lietā, kura pirmās instances tiesā izskatīta, neizdarot pierādījumu pārbaudi;
 - 2) notiesājošs spriedums taisīts cietušā un apsūdzētā izlīguma gadījumā;
 - 3) notiesājošs spriedums taisīts vienošanās procesā;
 - 4) tiek taisīts kasācijas instances tiesas lēmums.

148. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 321.¹ panta ceturtajai daļai Apsūdzētajam, kuram šā panta trešajā daļā minētajos gadījumos nenodrošina nolēmuma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā, tiesa nodrošina iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību. Personām, kurām piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību, nodrošina attiecīgā ieslodzījuma vieta. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 321.¹ panta piektajai daļai Apsūdzētajam, kurš atrodas apcietinājumā, mājas arestā vai sociālās korekcijas izglītības iestādē, tiesas nolēmuma pieņemšanas diena ir diena, kad šai personai izsniegts nolēmuma rakstveida tulkojums tai saprotamā valodā vai tā iepazīstināta ar nolēmumu šā panta ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā.

Latvijas valodas politika. Institucionālais ietvars

149. Latvijas Republikā par valsts valodas politikas izstrādi un īstenošanu ir atbildīgas šādas institūcijas:

- i. Valsts valodas komisija – pie Valsts prezidenta kancelejas 2002.gadā izveidota padomdevēja institūcija, kas apvieno pieaicinātus valodniecības, kultūras un izglītības jomas speciālistus (pašlaik - 12 locekļi). Tās darbības mērķis ir apzināt valsts valodas situāciju un izstrādāt konkrētus ieteikumus latviešu valodas pozīciju nostiprināšanai un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai;
- ii. Valsts valodas centrs – 1992. gadā dibināta valsts pārvaldes iestāde Tieslietu ministrijas pārraudzībā, kuras pamatfunkcijas ir Valsts valodas likuma un attiecīgo ministru kabineta noteikumu normu ievērošanas nodrošināšana. Kopš 2009.gada, kad Valsts valodas centram (turpmāk – VVC) tika pievienota valsts aģentūra „Tulkošanas un terminoloģijas centrs”, VVC veic arī starptautisko tiesību aktu tulkošanu latviešu valodā un Latvijas Republikas tiesību aktu tulkošanu ES oficiālajās valodās, kā arī uztur plašāko terminu datubāzi Latvijā. Centrs nodrošina arī Latviešu valodas ekspertu komisijas darbību;
- iii. Latviešu valodas aģentūra – 2009. gada 1. jūlijā reorganizējot Latviešu valodas apguves valsts aģentūru un Valsts valodas aģentūru, tika izveidota Latviešu valodas aģentūra (turpmāk – LVA), tiešā valsts pārvaldes iestāde Izglītības un zinātnes ministrijas pārraudzībā, kuras darbības mērķis ir veicināt latviešu valodas statusa nostiprināšanu un ilgtspējīgu attīstību, kā arī organizēt un administrēt dažāda mēroga un veida projektus, lai veicinātu latviešu valodas kā valsts valodas apguvi, nodrošinot vienlīdzīgas izglītības iespējas un valsts valodas apguvi mazākumtautībām.

Latviešu valodas apguves veicināšana

150. Latvija ir veikusi plašus valsts valodas apmācības pasākumus. Turklāt Latvijā, īstenojot valsts valodas politiku, tiek regulāri veikti socio-lingvistiski pētījumi dažādos valodas lietojuma aspektos, nemitīgi tiek pilnveidots valsts valodas prasmes pārbaudes process, notiek aktīvs darbs trešo valstu valstspiederīgo integrācijai sabiedrībā, piedāvājot valsts valodas prasmes apguvei un pilnveidei nepieciešamos mācību un metodiskos līdzekļus. Taču arī atbildības piemērošana par spēkā esošo normu pārkāpumiem ir neatņemama efektīvas valsts valodas politikas īstenošanas sastāvdaļa.

151. Veiksmīgas valodas politikas un izglītības reformas rezultātā pēdējo gadu laikā ir ievērojami uzlabojušās latviešu valodas zināšanas mazākumtautību pārstāvju vidū. Saskaņā ar pētījuma “Piederības sajūta Latvijai”³² rezultātiem, latviešu valodu zināmā līmenī pārvalda jau vairāk

³²Pētījums “Piederības sajūta Latvijai”: pieejams http://providus.lv/article_files/2682/original/atskaite_piederiba_08_2014.pdf

nekā 94% mazākumtautību pārstāvju. Īpaši pozitīvas tendences ir novērojamas jauniešu vidū: 77% jauniešu vecumā no 18-24 gadiem “teicami” vai “labi” zina latviešu valodu.

152. Papildus tam, jāuzsver, ka saskaņā ar pētījumu³³, Latvijā ir viens no augstākajiem daudzvalodības rādītājiem Eiropas Savienībā -95% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem, neskaitot savu dzimto valodu, pārvalda vēl vismaz vienu valodu. Savukārt, vairāk nekā puse (54%) Latvijas iedzīvotāju zina vismaz divas svešvalodas, kas ir ievērojami lielāks rādītājs nekā vidēji ES.

Valsts valodas centra aktivitātes

153. VVC pārbaudes tiek veiktas, izskatot iedzīvotāju iesniegumus par iespējamiem Valsts valodas likuma pārkāpumiem un ik ceturkšņa Kontroles programmas ietvaros. Latvija vēlas vērst uzmanību, ka VVC ir pārtraucis praksi veikt profilaktiskas pārbaudes, par kādu tika ziņots Latvijas otrā nacionālā ziņojuma ietvaros (Otrā nacionālā ziņojuma 72.rindkopa).
154. VVC piemēroto administratīvo sodu skaits pēdējo gadu laikā ir samazinājies, proti: 2011g. – piemēroti 1062 sodi; 2013. g. – 1127 sodi; 2015. g. – 671 sods. Latvija vēlas uzsvērt, ka administratīvie sodi par valsts valodas likuma pārkāpumiem ir samērīgi un efektīvi, ko, cita starpā, apliecina tas, ka pārkāpumu skaits, kuri tiek izdarīti atkārtoti gada laikā, ir nenozīmīgs. Piemēram, par valsts valodas nelietošanu profesionālo pienākumu veikšanai nepieciešamajā apjomā atkārtoti gada laikā ir sodīti: 2010. gadā četri no 429 jau vienreiz sodītajiem; 2011. gadā - 13 no 583; 2012. gadā - 11 no 545; 2013. gadā - deviņi no 589; 2014. gadā - septiņi no 423, bet 2015. gadā - 14 no 479; par preču realizēšanu, nenodrošinot preču marķējumā vai lietošanas instrukcijās ietvertās informācijas tulkojumu valsts valodā atkārtoti gada laikā sodīti: 2010. gadā – trīs no 226; 2011. gadā – astoņi no 293; 2012. gadā – pieci no 320; 2013. gadā – divi no 385; 2014. gadā – septiņi no 423, bet 2015. gadā – septiņi no 423.
155. Tāpat nav pieaudzis to valsts institūciju skaits, kuras sodītas par informācijas izplatīšanu svešvalodās. Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.35 panta septītajā daļā paredzēto pārkāpumu – publiskās informācijas sniegšanu sabiedrībai pieejamās vietās līdztekus valsts valodai arī svešvalodā, ja normatīvie akti paredz šīs informācijas sniegšanu tikai valsts valodā, 2011. gadā piemēroti 4 reizes, 2011. gadā – 4 reizes; 2013. g. četras reizes, 2015.g. – piecas reizes; to nevar uzskatīt par būtisku pieaugumu.
156. Lai pilnībā novērstu gadījumus, kad par dažāda smaguma pārkāpumiem tiek piemērotas vienādas soda sankcijas vai tiek piemērots nesamērīgs sods par nenozīmīgiem pārkāpumiem, VVC ir izstrādātas, kā arī publiski ir pieejamas "Vadlīnijas par administratīvā soda sankciju piemērošanas principiem par Valsts valodas likuma prasību pārkāpumiem". Šīs vadlīnijas savā ikdienas darbā ievēro visi inspektori un viņu pieņemto lēmumu likumību un pamatotību var pārsūdzēt.
157. Datu pārbaudes centra veiktajām pārbaudēm, saņemtajiem un izskatītajiem iesniegumiem par Valsts valodas likuma pārkāpumiem, kā arī par administratīvo pārkāpumu lietu būtību sk. tabulās Nr. 5.-7.

11. pants

158. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju, kas ietverta Komentāru par Otrā Viedokli 83.-87.rindkopās:

³³ 2012. gada Eiropas barometra pētījums „Europeans and their Languages”.

Personvārdi mazākumtautību valodās

159. Katra valsts ir tiesīga pieņemt noteikumus par savas oficiālās valodas lietošanu personu apliecinošos dokumentos un citos oficiālos dokumentos. Latvijas normatīvie akti (Valsts valodas likums, Personu apliecinošu dokumentu likums, Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” un Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr. 134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” – skat. *Latvijas pirmo un otro nacionālo ziņojumu, kā arī Komentārus par Pirmo Viedokli*) paredz skaidru procedūru citvalodu personvārdu atveidei latviešu valodā un identifikācijai personas dokumentos. Latvijas normatīvie akti nodrošina Konvencijas 11.panta pirmās daļas īstenošanu un garantē nacionālo minoritāšu pārstāvju tiesības izmantot savu vārdu un uzvārdu mazākumtautību valodā.
160. Latvija vēlas atsaukties uz šī Ziņojuma 30.rindkopu, kā arī Komentāru par Otro Viedokli 84. - 86.rindkopu.

Valodas lietošana vietvārdos

161. Latvija vēlas atsaukties uz Otrā nacionāla ziņojuma 178. rindkopu.

Valodas lietojums publiski pieejamā informācijā

162. Latvija vēlas atsaukties uz informāciju Pirmā nacionālā ziņojuma 152. rindkopu.

12. pants

163. Latvija atbalsta ikvienas mazākumtautības iespējas iegūt izglītību un uzsver, ka Latvijā tiek īstenota vienota pieeja izglītības sistēmai.
164. Papildinot padziļināto izklāstu pirmo divu Latvijas monitoringa ciklu ietvaros par Latvijas īstenoto mazākumtautību izglītības politiku un tās attīstību, Latvija šajā Ziņojumā vēlas informēt par mazākumtautību izglītībā paveikto laika posmā no 2012. gada līdz 2016. gadam. Pārskats ietver MK 2015. gada 29.jūnija rīkojumā Nr. 331 “Par Izglītības attīstības 2012.gadam un īstenošanas plānu 2015. –2017.gadam” noteiktos uzdevumus³⁴.

Mazākumtautību izglītības programmu (modeļu) īstenošana vispārējās izglītības iestādēs.

165. 2015./2016. mācību gadā valsts finansēja mazākumtautību izglītības programmas septiņās valodās: krievu, poļu, baltkrievu, ukraiņu, igauņu, lietuviešu valodās un ivritā; valsts finansējumu saņēma 104 izglītības iestādes, kas īstenoja mazākumtautību izglītības programmas (izglītības iestādes īstenoja izglītības programmas krievu valodā, četras izglītības iestādes – poļu valodā, divas – ivritā, viena - ukraiņu, viena - baltkrievu, kā arī pa vienai - lietuviešu un viena igauņu valodās) un 71 divplūsmu skolas (vienā izglītības iestādē īsteno izglītības programmu latviešu valodā, gan arī mazākumtautības valodā). Lūdzu sk. izvērstu statistiku par pārskata periodu tabulās Nr.8-11.
166. Laika posmā no 2012./2013.mācību gada izglītības iestādes, kas īsteno mazākumtautību programmas, nodrošinājušas mācību procesu atbilstoši mācību stundu un mācību priekšmetu plānam:

³⁴ <http://likumi.lv/ta/id/274936-par-izglitiba-attistibas-pamatnostadnu-2014-2020-gadam-istenosanas-planu-2015-2017-gadam> ; pamatdokuments: <http://likumi.lv/doc.php?id=266406>.

- 1.modelis:** izglītojamie, kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību latviešu valodā, kuriem ir latviešu valodas prasmes un latviešu valodas lietošanas pieredze – *ap 3% no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita;*
- 2.modelis:** izglītojamie kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību mazākumtautību valodā, kuriem ir latviešu sarunvalodas prasmes un latviešu valodas lietošana s pieredze – *ap 41,6 % no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita;*
- 3.modelis:** izglītojamie, kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību mazākumtautību valodā, kuriem ir latviešu sarunvalodas prasmes un nav latviešu valodas lietošanas pieredzes – *ap 34,8% no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita;*
- 4.modelis:** izglītojamie, kuriem nav priekšzināšanu latviešu valodā – *ap 5,6% no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita;*
- 5.modelis:** izglītības iestādes patstāvīgi veidots mācību priekšmetu un mācību stundu plāns izglītojamajiem, kuriem ir latviešu valodas prasmes un kuri vēlas padziļināti apgūt etnisko kultūru – *ap 3% no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita.*

Normatīvās bāzes pilnveide

167. 2014. gadā veikti papildinājumi MK 2014.gada 12.augusta noteikumos Nr.468 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem”, precizējot mazākumtautību izglītības programmu īstenošanas kārtību attiecībā uz izglītības iestādes veidotu modeli (5.modelis). Mazākumtautības valodas apguve šajos noteikumos noteikta kā obligāta. Tāpat kā līdz šim standarts nosaka pamatizglītības obligāto saturu, tai skaitā mazākumtautības valodas apguvi no 1. līdz 9.klasei, kā arī 5 modeļu (pēc izglītības iestādes izvēles) īstenošanas kārtību, precizējot mazākumtautības izglītības programmu īstenošanas kārtību attiecībā uz vēsturiski noteikto izglītības iestādes patstāvīgi veidoto modeli (5.modelis).
168. Īstenojot mazākumtautību pamatizglītības programmas 5.modelī, mazākumtautību izglītības iestādēm noteiktas tiesības patstāvīgi veidot mācību priekšmetu un mācību stundu plānu atbilstīgi Vispārējās izglītības likumā noteiktajai mācību stundu slodzei nedēļā. 5. modelis ir cieši saistīts ar izglītojamo iespējām padziļināti apgūt etnisko kultūru. Vienlaikus, izglītības iestādei, īstenojot 5.modelī, ir pienākums nodrošināt tādu sagatavotības līmeni izglītojamajiem, lai viņi varētu pēc pamatizglītības apguves sekmīgi turpināt izglītību valsts valodā gan vispārējās vidējās izglītības programmā, gan profesionālajās izglītības iestādēs pirmajā kursā. Tāpēc 5.modelī izglītības iestādēm noteikts ierobežojums, ka 7.- 9.klasē mācību priekšmetu apguvi mazākumtautības valodā vai latviešu valodā un mazākumtautības valodā nodrošinātu ne vairāk kā 40% no kopējās mācību stundu slodzes.

Ieplānotās turpmākās darbības normatīvās bāzes pilnveidošanai

169. Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) izstrādātajā pamatnostādņu 1.1.1. uzdevumā “Kompetenču pieejā pilnveidota vispārējās izglītības satura izstrāde un aprobācija” līdz 2018.gadam plānots izstrādāt jaunas pirmsskolas izglītības vadlīnijas un valsts standartus pamatizglītībā (pēctecīgi arī vidējā izglītībā). Šīs darbības plānots nodrošināt ESF projekta (specifiskā atbalsta mērķis 8.3.1. „Attīstīt kompetenču pieejā balstītu vispārējās izglītības saturu”) ietvaros, paredzot mācību satura izstrādi, aprobāciju (t.sk. mācību līdzekļu izstrāde, tostarp iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā; diagnostikas instrumentu izstrāde u.c.) un pakāpenisku ieviešanu. Tāpat plānota izglītības programmu paraugu, t.sk. mazākumtautību izglītības programmu latviešu valodas agrīnas apguves nodrošināšanai, izstrāde.
170. 2016.gada 27.septembrī ir sagatavoti grozījumi Izglītības likumā, iekļaujot tos kopējā budžeta likumprojektu paketē, tai skaitā, grozījumi likumā “Par valsts budžetu 2017.gadam”, kas

deleģētu Izglītības un zinātnes ministrijai iespējas piešķirt lielāku finansējumu mazākumtautību izglītības programmu īstenošanai. Mērķis - stiprināt to mazākumtautību izglītības iestāžu, kuru darbība pamatojas uz ES valstu un/vai divpusējiem starpvalstu līgumiem par mazākumtautību izglītības un kultūras apguvi, līdztekus nodrošinot Latvijas valsts valodas un kultūras apguvi (integrācijas nodrošināšanai), pastāvēšanu ar mazāku skolēnu skaitu.

Pasākumi latviešu valodas agrīnas apguves nodrošināšanai

171. Lai izvērtētu pirmsskolas izglītības mācību satura pilnveides iespējas un izstrādātu mazākumtautību izglītības programmu latviešu valodas agrīnas apguves nodrošināšanai, 2014.gada 4.jūlijā IZM tika izveidota darba grupa, kurā darbojās pašvaldību un privāto pirmsskolas izglītības iestāžu speciālisti, Valsts izglītības satura centra, Latviešu valodas aģentūras, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas pārstāvji. Darba grupa izstrādājusi priekšlikumus latviešu valodas agrīnas apguves nodrošināšanai pirmsskolas izglītības programmās. Minētie priekšlikumi ietver:
- i. Pilnveidot normatīvo ~~regulāciju, paredzot tajā tieši~~ virzītas septiņas latviešu valodas nodarbības, tajā skaitā piecas integrētas rotaļnodarbības nedēļā, un ~~60 latviešu cilvēciskās nodarbības nedēļā.~~
 - ii. Nodrošināt pirmsskolas izglītības iestādes vadības un administrācijas profesionālās kompetences pilnveidi latviskas mācību vides izveidē.
 - iii. Sekmēt atbalstošas un attīstību veicinošas vides (fiziskās, sociālās, pedagoģiskās vides nodrošinājumu valsts valodas apguvei, paredzot integrētas mācību programmas īstenošanu rotaļnodarbības veidā).

Izglītojamo, kuri iegūst izglītību mazākumtautību izglītības programmās, valsts pārbaudes darbu rezultāti

172. 2014./15.mācību gada centralizēto eksāmenu rezultāti pēc eksāmena aizpildīšanas valodas liecina, ka 79% mazākumtautību skolēnu, pildot valsts pārbaudes darbus 12. klasē, atbildēja latviešu valodā un 21% mazākumtautības valodā. 2013./2014.m.g. šī proporcija bija 76% latviešu valodā, 24% mazākumtautību valodā. 2012./2013.m.g. šī - 72 % latviešu valodā, 28% mazākumtautību valodā. Salīdzinoši ar iepriekšējiem mācību gadiem centralizēto eksāmenu vidējie rezultāti skolēniem, kuri ir mācījušies mazākumtautību programmās, ir paaugstinājušies matemātikā un vēsturē.

Atbalsts pedagoģiem latviešu

173. Valsts ieguldījumi pedagoģu latviešu valodas prasmju pilnveidē raksturo Latviešu valodas aģentūras ilgtermiņā sniegtais atbalsts: no 1996. līdz 2004. gadam latviešu valodas prasmes pilnveidojuši 10 367 pedagoģi; no 2005. līdz 2009. gadam latviešu valodas prasmes pilnveidojuši 1508 pedagoģi; no 2010. līdz 2014. gadam - 960 pedagoģi. Par valsts budžeta līdzekļiem gada laikā vidēji tiek izglītoti 300400 latviešu valodas skolotāji.
174. ~~No 2012.gadam~~ sagatavoti daudzveidīgi mācību līdzekļi, t tajā skaitā elektroniskie mācību līdzekļi, latviešu valodas apguvei. No 2012.gada līdz 2015.gadam sagatavots un e-vidē (<http://www.sazinastilts.lv/language-learning/vocabulary/>) pieejams elektroniskais mācību līdzeklis *Elektroniskā terminu vārdnīca* vēsturē, bioloģijā, ķīmijā, ģeogrāfijā, fizikā un matemātikā.
175. Pasākumus pedagoģiskā personāla izglītošanai, t.sk. veicinot kvalitatīvu latviešu valodas apguvi mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādēs, regulāri nodrošina LVA ar plašu kursu

valdības atbalstu. Skola turpina saņemt Baltkrievijas valdības atbalstu skolas aprīkojuma iegādei.

183. 2010.gadā Š.Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola tika pārvietota uz jaunām par Rīgas domes līdzekļiem izremontētām un aprīkotām telpām. Izraēlas valsts ir nodrošinājusi viesskolotāja darbu, Pasaules ebreju izglītības organizācija (*ORT*) mācību telpu tehnisko nodrošinājumu.
184. 2009.gadā tika atklāta Lietuviešu vidusskolas Interesu izglītības centrs, kurā 1/3 renovācijas finansējuma ir piešķīrusi Lietuvas valdība. Lietuva nodrošina skolu ar mācību materiāliem un viesskolotāju darbu.
185. Baltkrievu pamatskola no 1994.gada ar Baltkrievijas vēstniecības starpniecību saņem grāmatas un mācību palīglīdzekļus. Skolotāji paaugstina pedagoģisko meistarību kvalifikācijas celšanas kursus Baltkrievijas augstskolās.
186. Igaņu vidusskola no 1989.gada saņem Igaunijas atbalstu datoru un mācību līdzekļu iegādei, kā arī viesskolotāja darba nodrošināšanai.
187. Sākot ar 2016. gada 1.septembri, Rīgas Klasiskā ģimnāzija (iestāde ar mazākumtautību mācību valodu) ir uzsākusi īstenot vispārējās vidējās izglītības programmu ar apmācību latviešu valodā. Izglītojamie, kuri apgūst šo programmu, iepriekš ir mācījušies mazākumtautību izglītības programmās.

Izglītības kvalitātes valsts dienests

188. Izglītības kvalitātes valsts dienests veic vispārējās izglītības iestāžu un programmu akreditāciju.
189. 2014./2015.mācību gadā akreditētas 152 izglītības iestādes, tajā skaitā 4 izglītības iestādes (vidusskolas) ar mazākumtautību mācībvalodu, 6 izglītības iestādes (1 – ģimnāzija, 4 – vidusskolas, 1 – pamatskola) ar latviešu un mazākumtautību mācībvalodu. Akreditētas 580 izglītības programmas.
190. 2015./2016.mācību gadā akreditētas 158 izglītības iestādes, tajā skaitā 2 izglītības iestādes (vidusskolas) ar mazākumtautību mācībvalodu, 5 izglītības iestādes (vidusskolas) ar latviešu un mazākumtautību mācībvalodu. Akreditētas 545 izglītības programmas.

Vienlīdzīga pieeja izglītībai

191. Par Izglītības likumā noteiktajām tiesībām uz izglītību sk. Ziņojuma 140. rindkopu. Izglītības likuma 12. pants nosaka, ka maksu par pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvu valsts vai pašvaldību dibinātā izglītības iestādē sedz no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, bet privātā izglītības iestāde var noteikt maksu par izglītības ieguvu.

Romu skolēnu izglītības iespējas

192. 2015./2016.mācību gadā izglītības iestādēs mācījās 960 romu bērni, kas ir 0,4 % no visiem izglītojamajiem bērniem Latvijas skolās. Šis skaitlis nedaudz palielinājās salīdzinot ar 2014.gadu, kad bija reģistrēti 940 romu bērni.

Mācību gads	Romu skolēnu skaits
2011./2012.	1213
2012./2013.	1043
2013./2014.	1032
2014./2015.	940
2015./2016.	960

Avots: IZM, 2016

193. Nodrošinot informāciju par romu skolēnu skaitu, kuri iegūst pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību, kā arī par izglītības iestāžu piedāvāto atbalsta pasākumu klāstu romu skolēnu izglītības ieguvei, IZM sadarbībā ar pilsētu un novadu izglītības pārvaldēm kopš 2008./2009.mācību gada periodiski apkopo detalizētu informāciju par romu skolēniem, kuri ir mācījušies vispārējās izglītības iestādēs, kā arī par romu skolēnu izglītības kvalitāti. Ministrija veic monitoringu par romu skolēniem :
- *kuri apgūst vispārējās izglītības programmas, tajā skaitā speciālās izglītības programmas vispārējās izglītības iestādēs, kā arī apgūst profesionālās izglītības programmas;*
 - *kuri ir iesaistīti obligātajā bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošanā pamatizglītības ieguvei;*
 - *kuri nav ieguvuši dokumentu par obligātās pamatizglītības apguvi;*
 - *kuriem ar izglītības iestādes pedagoģiskās padomes ieteikumu ir noteikti atbalsta pasākumi mācību sasniegumu uzlabošanai.*
194. 2013./2014.m.g. 922 romu skolēnu mācās vispārējās izglītības programmās, no tiem 332 skolēniem tika nodrošināti atbalsta pasākumi. 26,8% romu skolēnu saņēmuši papildu atbalsta pasākumus latviešu valodas un dabaszinību apguvei. Vispārējās izglītības iestādēs 2013./2014.mācību gadā tika nodrošināta četru romu tautības skolotāju palīgu darbība. 2016. gada nogalē ir plānots uzsākt jaunu monitoringa par romu skolēniem (*skat. Ziņojuma 198.rindkopu*) ciklu.
195. SIF projekta “Dažādi cilvēki. Atšķirīgas pieredzes. Viena Latvija.” ietvaros 2013./2014.gadā norisinājās piecas reģionālās diskusijas par romu integrācijas jautājumiem izglītībā, kā rezultātā tika izveidots buklets „Romu kopiena Latvijā: situācija un labā prakse izglītībā”³⁵.
196. 2015.gadā veiktā pētījuma „Romi Latvijā” ietvaros 99,4% aptaujāto romu, kuriem ir bērni vecumā no 7 līdz 16 gadiem, ir norādījuši, ka viņu bērni patlaban apmeklē skolu, turklāt pamatskolas apmeklējums romu bērnu vidū ir palielinājies, kā arī atšķirībā no iepriekšējiem gadiem ir samazinājies to bērnu skaits, kuri vispār neuzsāk mācības; turklāt rezultāti liecina par pozitīvu romu attieksmes maiņu saistībā ar izglītības iegūšanas nozīmīgumu – 97,5% romu vecāku atzīst par svarīgu saviem bērniem nodrošināt pamata izglītības iegūšanu, 81,5% apzinās arī bērnudārza apmeklēšanas nozīmi efektīvākai bērna iesaistīšanai tālākā izglītības procesā, 88,5% uzskata, ka būtiski iegūt vidējo izglītību, 70,1% - augstāko izglītību. Šo pozitīvo tendenču iemesli ir: skolu vadību iniciatīva; skolotāju palīgu-romu darbs; informācijas pieejamība pašvaldības iestādēm par skolēnu kavējumiem; sociālo pedagogu regulāri romu bērnu māju apsekojumi; vecāku iniciatīva un ieinteresētība savu bērnu mācību sasniegumos; motivācijas un atbalsta pasākumi romu bērniem un vecākiem; starpkultūru apmācību programmas skolotājiem.

³⁵ Plašāka informācija pieejama: <http://ej.uz/uqn4>.

197. 2012.gadā biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” turpināja īstenot projektu „Skolotāju sagatavošana romu skolēnu iekļaušanai”, ko finansiāli atbalstīja nodibinājums „Sorosa Fonds - Latvija” (14 000 eiro). Projekta aktivitātes bija virzītas uz skolotāju sagatavošanu darbam ar romu bērniem, iekļaujošas izglītības pieejamības veicināšanai. Projekta ietvaros izstrādāti trīs pedagogu tālākizglītības semināri: „Izglītība sociālajam taisnīgumam”, „Multikulturāla izglītība: čigānu bērns skolā” un „Skolotāja darbs klasē ar čigānu (romu) bērniem”, kuros sešās vietās Latvijā kopumā bija apmācīti ap 150 pirmsskolas un skolu pedagogi, sagatavojot viņus darbam ar romu bērniem un ģimenēm. Pedagogi un izglītības iestāžu vadītāji saņēma arī konsultatīvu atbalstu, lai veicinātu iekļaujošas izglītības nodrošinājumu romu bērniem. 2012.gadā projekta ietvaros notika 16 pedagogu tālākizglītības semināri Latvijas pašvaldībās. Projekta ietvaros ir izstrādāts metodiskais materiāls skolotāju palīgiem romiem “Rokasgrāmata skolotāju palīgiem-čigāniem”, kurā ir pieejama informācija par skolotāja palīga roma darba specifiku un uzdevumiem, kā arī prasībām un pienākumiem, strādājot izglītības iestādē, atslogojot labā prakse sadarbības veidošanai starp skolu un romu ģimenēm. Turklāt 2012.gadā izstrādāts informatīvais ceļvedis „Iekļaujot čigānu skolēnus” valsts budžeta finansētā atklātā projektu konkursa „Integrācijas pasākumi 2011” ietvaros.
198. Laika posmā no 2013.gada līdz 2015.gadam biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” sadarbībā ar Latvijas pašvaldībām (Jelgavas pilsētas pašvaldību, Daugavpils pilsētas pašvaldību, Talsu novada pašvaldību un Valmieras pilsētas pašvaldību) īstenoja projektu „Integrācijas inkubators romu bērnu un jauniešu atbalstam” EEZ finanšu instrumenta 2009.-2014.gada perioda programmas „NVO fonds” ietvaros (piešķirtais finansējums - 107 698 euro).
199. Minētā projekta laikā tika realizēts plašs pasākumu kopums:
- Organizētas apmācības pedagogiem un pašvaldību darbiniekiem par dažādības vadību un nediskrimināciju izglītībā (12 praktiskumi pašvaldību darbiniekiem, romu jauniešiem un vecākiem, kurus vadīja atbilstoši izglītoti romu tautības pārstāvji; vairāk nekā 80 pedagogi, sociālie darbinieki un citi speciālisti Latvijas reģionos ir pilnveidojuši savas zināšanas par iekļaujošu un multikulturālu izglītību);
 - Organizētas apmācības un nodrošināts darbs izglītības iestādēs 5 romu mediatoriem;
 - Izveidoti četri resursu centri romu bērniem un jauniešiem. Projekta ietvaros izveidotie resursu centri, tehniski aprīkoti par pašvaldības līdzekļiem, turpina darboties pateicoties pašvaldību atbalstam, un tajās notiek praktiskās nodarbības romu bērniem un jauniešiem, kā arī viņu vecākiem. Resursu centros romu tautības pārstāvji saņem nepieciešamās konsultācijas no romu tautības mediatora, kas koordinē saziņu starp romu kopienu, pašvaldības un valsts iestādēm.;
 - Īstenoti inovatīvi starpkultūras pasākumi (četras „Brīvdienu akadēmijas” romu bērniem un jauniešiem un viņu vienaudžiem savstarpējas kultūru dažādības iepazīšanai un sadarbības veicināšanai (kopā 93 dalībnieki); konkurss „Vedidosim vienotu sabiedrību kopā!” dažādu etnisko grupu kultūras elementu iepazīšanai);
 - Izstrādāti informatīvie palīgmateriāli;
 - Nodrošinātas regulāras profesionāļu konsultācijas.
200. 2015. gadā ir uzsākti divi jauni romu izglītību veicinošie projekti – projekts „Atbalsta sistēmas uzlabošana romu bērniem un jauniešiem” Jelgavas pilsētā un projekts „Atbalsts romu bērniem: Gatavām mācībām!” Daugavpilī. Projektus īsteno NVO „Izglītības iniciatīvu centrs” ar Zviedrijas karalienes fonda „The Royal Children's Foundation” atbalstu.
201. Noslēgumā, Latvija vēlas atsaukties uz informāciju tās Komentāru par Konsultatīvās Komitejas Otro viedokli 95.rindkopā.

13. pants

202. Latvijā nav noteikti ierobežojumi personām, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm, veidot un vadīt privātas izglītības un apmācības iestādes.
203. ~~2016.~~2016.gadā no 54 privātajām izglītības iestādēm 12 privātas izglītības iestādes īstenoja izglītības programmu mazākumtautības valodā un 5 izglītības iestādes bija divplūsmu (īstenoja gan izglītības programmu latviešu valodā, gan arī mazākumtautības valodā).
204. Mazākumtautību privātskolu kopējais finansējums no valsts budžeta pēdējos gados ir pieaudzis:
- ~~2014.~~2014. : EUR 1 448 675
 - ~~2015.~~2015. : EUR 1 686 907
 - 2016.gadā: EUR 1 668 350

14. pants

205. Sk. Ziņojumā sniegto informāciju, sākot ar 165. rindkopu.

15. pants

206. Latvija vēlas atsaukties uz tās sniegto informāciju Konvencijas 15. panta kontekstā pirmā un otrā monitoringa cikla ietvaros.

Mazākumtautību līdzdalības veicināšana**Mazākumtautībām piederīgās personu pārstāvība vēlētajās institūcijās**

207. Latvieši ar dažādu etnisko izcelsmi ieņem augstus politiskus amatus. Latvijas Republikas Saeimā ir deputāti, kuru dzimtā valoda ir lietuviešu, arābu, krievu. Rīgas domes un Ludzas novada domes priekšsēdētāji ir mazākumtautību pārstāvji. Tāpat, pie krievu mazākumtautības piederošās personas kā deputāti pārstāvēti Eiroparlamentā.

Mazākumtautību līdzdalības veicināšana lēmumu pieņemšanas procesos

208. Mazākumtautību pārstāvju līdzdalības veicināšanai lēmumu pieņemšanas procesos ir izveidoti konsultatīvie mehānismi gan nacionālā, gan pašvaldību līmenī. Latvijā darbojas trīs nacionāla līmeņa konsultatīvās padomes – Valsts prezidenta Mazākumtautību konsultatīvā padome, Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvā komiteja un Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvā padome, kā arī Izglītības un zinātnes ministrijas Konsultatīvā padome mazākumtautību izglītības jautājumos, kurās nodrošināta plaša mazākumtautību pārstāvība; divas no tām vada mazākumtautību pārstāvji.

Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvā komiteja

209. Kultūras ministrijā turpina darboties iepriekš izveidotais konsultatīvais mehānisms – Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvā komiteja (turpmāk – Mazākumtautību NVO komiteja), kas ir konsultatīva institūcija, kuras mērķis ir nevalstisko organizāciju līdzdalības veicināšana pilsoniskās sabiedrības veidošanā, etnopolitikas attīstībā, mazākumtautību tiesību un kultūras jomā.

210. 2014. gada 13.martā konsultatīvā komiteja tika apstiprināta jaunā sastāvā, iekļaujot pārstāvjus no Kultūras ministrijas, Ārlietu ministrijas un nevalstisko organizāciju izvirzītajiem kandidātiem. No 2014.gada konsultatīvās komitejas priekšsēdētāja pienākumus veic kultūras ministre. Mazākumtautību NVO komitejā ir pārstāvētas visas lielākās mazākumtautību kopienas Latvijā, kā arī starpetniskās organizācijas. Mazākumtautību NVO komitejas sēdes tiek rīkotas vismaz trīs reizes gadā.

Valsts prezidenta Mazākumtautību konsultatīvā padome

211. Kopš 2008. gada 22. decembra z em Valsts prezidenta kancelejas pastāvīgi darbojas Mazākumtautību konsultatīvā padome (turpmāk – MTKP), kuras mērķis ir sekmēt dialogu par mazākumtautību etniskās, kultūras, valodas un reliģiskās identitātes jautājumiem, kā arī sniegt atbalstu mazākumtautību sociāli politiskās līdzdalības veicināšanā. MTKP darbojas 18 mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvji un pašreiz to vada Rīgas Azerbaidžāņu kultūras centra padomes priekšsēdētājs.
212. MTKP funkcijas ir:
- i. veicināt dialogu mazākumtautību interešu jomā starp politikas veidotājiem, īstenotājiem un sabiedrību;
 - ii. informēt Valsts prezidentu par mazākumtautību, to nevalstisko organizāciju un izglītības iestāžu darbības aktualitātēm un problēmām;
 - iii. pēc Valsts prezidenta lūguma sniegt atzinumus par aktuāliem mazākumtautību jautājumiem;
 - iv. vērtēt un izteikt viedokli par mazākumtautību kultūrnacionālās autonomijas pamatprincipiem normatīvajos aktos;
 - v. izskatīt indivīdu, nevalstisko organizāciju un valsts institūciju priekšlikumus mazākumtautību jomā;
 - vi. izstrādāt priekšlikumus mazākumtautību kultūrautonomijas attīstībai un mazākumtautību integrācijai Latvijas sabiedrībā;
 - vii. nodrošināt publisko saikni ar sabiedrību, medijiem un citām procesā iesaistītajām pusēm.

Izglītības un zinātnes ministrijas Konsultatīvā padome mazākumtautību izglītības jautājumos

213. IZM Konsultatīvā padome mazākumtautību izglītības (turpmāk - IZMKP) izveidota 2001.gadā, lai aktivizētu viedokļu apmaiņu mazākumtautību izglītības politikas jomā, kā arī sekmētu mazākumtautību izglītības demokrātisku iekļaušanos vienotā Latvijas izglītības sistēmā. Konsultatīvajā padomē darbojas 30 deleģēti pārstāvji no valsts un pašvaldību dibinātām izglītības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, Valsts izglītības satura centra, Latviešu valodas aģentūras un citām institūcijām.
214. Kopš 2012. gadā IZMKP par mazākumtautību izglītības jautājumiem iekļauts organizācijas „Starptautiskā Romu Apvienība” pārstāvniecības pārstāvis.
215. IZMKP mazākumtautību izglītības jautājumos sēdes notiek četras reizes gadā; laika periodā kopš 2012.gada padomes dalībnieki un eksperti ir iepazīstināti ar centralizēto eksāmenu rezultātiem, pedagogu profesionālās kompetences pilnveides iespējām, grozījumiem normatīvajos aktos³⁶, kā arī snieguši priekšlikumus IZMdarba grupai “Pirmsskolas izglītības mācību satura pilnveides iespējas” un diskutējuši par vecāku līdzdalību lēmumu pieņemšanā izglītības iestādes un valsts līmenī.
216. Kopumā kopš 2012./2013.m.g. notikušas 14 diskusijas, kurās konsultatīvā padome iesaistījusi gan Tiesībsarga, gan Kultūras ministrijas, gan biedrības “Vecāki par izglītību” un citu nevalstisko organizāciju pārstāvjus, diskutējot par kvalitatīvas izglītības iespējām.
217. Papildus tam, IZMKP ir plānojuši:

³⁶ Piem., MK 2014.gada 12.augusta noteikumi Nr.468 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem”, MK 2013.gada 2.janvāra noteikumi Nr.942 “Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumus izglītības iestādē”.

- i. Rosināt priekšlikumus Konsultatīvās padomes nolikuma grozījumiem un jaunu dalībnieku un ekspertu iesaistei padomes darbā;
- ii. Rosināt sniegšanai atzinumu par IZM darba grupas “Pirmsskolas izglītības mācību satura pilnveides iespējas” izstrādātajiem priekšlikumiem mācību vides un agrīnas latviešu valodas apguves pilnveides iespējām mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādēs.

Konsultatīvie mehānismi romu jautājumos

218. Lai nodrošinātu Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 9.sadaļas 1.3.6.7.apakšpunkta izpildi un veicinātu Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanu, Kultūras ministrija ir izveidojusi Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvo padomi. Padomes mērķis ir veicināt Latvijas romu integrāciju un novērtēt tās īstenošanu, stiprināt romu kopienas un valsts pārvaldes institūciju sadarbību, kā arī aktivizēt romu kopienas pilsonisko līdzdalību. Padome veic šādas funkcijas:
- nodrošina efektīvu romu integrācijas politikas un īpaši Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanas pārskatu un rezultātu novērtēšanu;
 - sniedz konsultācijas un ieteikumus ministrijai par romu integrācijas nacionālo politiku un ar to saistītiem jautājumiem;
 - veicina valsts pārvaldes un romu kopienas sadarbību romu integrācijas politikas īstenošanā un attīstībā;
 - sniedz atbalstu ministrijai Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanā un attīstībā, kā arī nepieciešamās informācijas sagatavošanā Eiropas Komisijai par nacionālo romu integrācijas politiku.
 - Padomes sēdes ietvaros tiek apspriesti jautājumi par romu integrāciju dažādās jomās kā izglītība, nodarbinātība, veselības aprūpe, mājoklis, un sniegtas rekomendācijas politikas attīstībai un efektīvizācijai.
219. Padomes sastāvā darbojas līdzatbildīgo ministriju, SIF, Jelgavas pilsētas domes administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvaldes, sešu romu NVO pārstāvji, kā arī citu biedrību pārstāvji un eksperti. Romu padomes locekļi regulāri tika informēti par aktualitātēm romu integrācijas jomā kā nacionālajā, tā arī ES līmenī, piemēram, par situācijas ziņojumiem un rekomendācijām, starptautiskā līmeņa pasākumiem, labās prakses piemēriem, atklātajiem projektu konkursiem u.c.
220. Kultūras ministrijas mājaslapā sadaļā par romiem sabiedrībai ir pieejami aktuālie nacionālā un starptautiskā līmeņa dokumenti, Romu padomes sēžu protokoli un materiāli, informatīvie ziņojumi par romu integrācijas īstenotajiem pasākumiem iepriekšējos gados, pētījumi u.c. materiāli. Šajā sadaļā ir pieejams arī specializēts materiāls pašvaldības iestāžu darbiniekiem par romu kultūrai raksturīgajām iezīmēm, romu mediatoru darbību, labo praksi ES struktūrfondu programmu finansējuma apguvi u.c. informācija.

Līdzdalības iespējas pašvaldību līmenī

221. Lai nodrošinātu nevalstiskā sektora līdzdalību sabiedrības integrācijas politikas plānošanā, īstenošanā un novērtēšanā, Rīgas pilsētā 2010.gadā ir izveidota Rīgas domes Konsultatīvā padome sabiedrības integrācijas jautājumos. Padomē darbojas 21 loceklis, t.sk. pašvaldības deputāti, Rīgas Domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta, Labklājības departamenta un Sabiedrisko attiecību nodaļas pārstāvji un 10 NVO pārstāvji. Analizējot iepriekš paveikto darbu integrācijas jomā, Padome uzrauga izstrādāto Rīgas pilsētas programmu sabiedrības integrācijas jautājumos un tās īstenošanas rīcības plānu, kas ir apstiprināta ar Rīgas domes 25.09.2012. lēmumu Nr.5252, savukārt tās īstenošanas rīcības plāns 2015.-2017.gadam ir apstiprināts ar Rīgas domes 22.09.015. lēmumu Nr. 3014. 2017.gadā tiek plānota programmas

un rīcības plāna īstenošanas rezultātu izvērtēšana un jaunas programmas gatavošana nākamajam periodam.

Par vēlēšanu tiesību piešķiršanu pašvaldību līmenī Latvijas nepilsoņiem

222. Latvija vēlas atsaukties uz šī Ziņojuma ievadā sniegto informāciju par nepilsoņa statusu, kā arī informāciju, kas ietverta Ziņojumā attiecībā uz naturalizācijas procesu, un apliecināt, ka nav mainījusies valsts pozīcija attiecībā uz vēlēšanu tiesību piešķiršanu nepilsoņiem.
223. Vēlēšanu tiesības ir neatņemama pilsonības sastāvdaļa. Latvijas nepilsoņiem ir tiesības iegūt pilsonību, valsts pastāvīgi strādā pie tā, lai uzlabotu un veicinātu naturalizācijas procesu (*lūdzu skat. Ziņojuma 228. rindkopu zemāk*).
224. Latvijas integrācijas politikas mērķis ir veicināt naturalizāciju un palielināt Latvijas pilsoņu skaitu. Pašvaldību vēlēšanu tiesību piešķiršana nepilsoņiem vēl vairāk tuvinātu nepilsoņu statusu pilsoņu statusam, tādējādi mazinot nepilsoņu motivāciju naturalizēties, un tikai paildzinātu šo nenoteikto situāciju un nepilsoņu īpašo tiesisko statusu.
225. Turklāt jāuzsver, ka pilsonības iegūšanas priekšnosacījumi ir gan valsts valodas zināšana, gan izpratne un zināšanas par valsts vēsturi, kas ir arī nepieciešams un loģisks priekšnosacījums pilnvērtīgai dalībai sabiedriskajā dzīvē.

Naturalizācijas procesa veicināšana

226. Latvijas valsts ir radījusi visus priekšnoteikumus, lai personas, kurām tika noteikts nepilsoņa statuss, būtu motivēti iegūt Latvijas pilsonību. Turklāt naturalizācijas process ir vairākkārtīgi atvieglots, lai nerastos nekādi šķēršļi personu tiesībās naturalizēties.
227. Lai veicinātu naturalizācijas procesu, kā arī nodrošinātu tiešu saikni ar pilsonības pretendentiem, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – PMLP) eksaminācijas centros Rīgā, Liepājā un Daugavpilī katru mēnesi organizē informācijas dienas. Citās Latvijas pilsētās informācijas dienas tiek organizētas pēc vajadzības³⁷. Informācijas dienās interesentiem tiek piedāvāts iepazīties ar Latvijas pilsonības iegūšanas noteikumiem un Pilsonības likumā noteikto pārbaužu norisi. 2015. gadā tika organizētas 86 informācijas dienas 9 Latvijas pilsētās (Bauskā, Dobelē, Jēkabpilī, Daugavpilī, Liepājā, Rīgā, Saldū, Valmierā un Ventspilī); 2016. gadā (līdz 1. novembrim) tikušas organizētas 76 informācijas dienas 7 Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Liepājā, Ventspilī, Jūrmalā, Tukumā, Valmierā). Par informācijas dienu norisi tiek informēti attiecīgās pilsētas reģionālie mediji. Ziņa tiek publicēta PMLP mājas lapā www.pmlp.gov.lv, kā arī PMLP sociālo tīklu kontos: Facebook.com (@IeM.PMLP) un Twitter.com – (@IeM_PMLP). Par Informācijas dienu sekmīgu norisi liecina fakts, ka gandrīz puse (47%) no Informācijas dienu apmeklējušo skaita iesniedz naturalizācijas iesniegumus.
228. PMLP ir izveidojis informatīvā tālruņa līniju, pa kuru interesenti var saņemt arī informāciju par Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas kārtībā. 2015.gadā uz informatīvo tālruni – automātisko atbildētāju reģistrēti 174 zvani, kas saistīti ar naturalizāciju.
229. PMLP mājaslapā www.pmlp.gov.lv interesenti latviešu, krievu un angļu valodā var iegūt atbildes uz jautājumiem par Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas kārtībā, kā arī sadaļā

³⁷ Ja par naturalizācijas jautājumiem ir interese citās Latvijas pilsētās, kurās nav eksaminācijas centru, PMLP organizē informācijas dienas arī citās Latvijas pilsētās.

„Forums” tiešaistē uzdot kompetentām amatpersonām sevi interesējošus jautājumus par iespēju iegūt Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā un saņemt uz tiem atbildes.

230. Mājaslapa www.pmlp.gov.lv 2015. gadā ir apmeklēta 1 263 555 reizes, 2016. gadā (līdz 15. novembrim) – 4 813 044 reizes. 2015. gadā lapas sadaļa ar informāciju Latvijas pilsonības pretendentiem par naturalizācijas pārbaudījumiem ir skatīta 11 237 reizes, 2016. gadā (līdz 15. novembrim) - 7152 reizes. Foruma sadaļā 2015. gadā reģistrēti 56, bet 2016. gadā (līdz 15. novembrim) - 64 ieraksti par naturalizāciju un pilsonības iegūšanu. Lielākoties jautājumi ir saistīti ar pilsonības pretendentu vēlmi noskaidrot, kādas ir prasības, lai varētu naturalizēties, kā arī kādi ir naturalizācijas procesa atvieglojumi.
231. 2015.gadā gan nacionālajiem, gan reģionālajiem plašsaziņas līdzekļiem izsūtītas 121 preses relīzes par aktualitātēm PMLP darbā, tai skaitā arī par naturalizācijas jautājumiem. PMLP priekšnieks, viņa vietnieki un Naturalizācijas pārvaldes vadītājs, popularizējot iestādes darbību, snieguši intervijas un komentārus gan televīzijā, gan radio, kā arī medijiem, kuru mērķauditorija ir Latvijas nepilsoņi un bezvalstnieki. 2015. gadā ir bijuši vairāki raidījumi plašsaziņas līdzekļos, kuru saturs tieši atspoguļojis naturalizācijas tēmu un aktualitātes, piemēram, intervija 2015. gada jūlijā ar Naturalizācijas pārvaldes vadītāju LNT raidījumā “900 sekundes”, vairākas intervijas Latvijas Radio1, Latvijas Radio4, radio Baltcom u.c. 2015. gada aprīlī norisinājās Naturalizācijas dienas, kurās visi interesenti varēja saņemt individuālas konsultācijas par Latvijas pilsonības iegūšanas iespējām naturalizācijas kārtībā. Pasākuma ietvaros tika organizēta “Twitter sesija”, kuras laikā PMLP Twitter.com kontā (@IeM_PMLP), bija iespējams saņemt atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. 2016. gadā (līdz 15. novembrim) ir sniegtas 85 relīzes par aktualitātēm PMLP darbā, tajā skaitā par naturalizācijas jautājumiem.

Par 2013. g. Pilsonības likuma grozījumiem

232. 2013. gada 1. oktobrī stājās spēkā Pilsonības likuma grozījumi, kuri ne tikai precizē atsevišķas pilsonības iegūšanas normas, bet nosaka arī vairākus atvieglojumus, piemēram, ir vienkāršotas pastāvīgās uzturēšanās termiņa prasības naturalizācijas pretendentam, kā arī precizēti valodas pārbaudes noteikumi un atbrīvojumi. Līdz ar to, Pilsonības likuma 21.pantā ir noteikti šādi naturalizācijas eksāmenu atbrīvojumi:
- i. *no latviešu valodas prasmes pārbaudes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanu pārbaudes (turpmāk – zināšanu) atbrīvota:*
 - a. *persona ar I grupas invaliditāti;*
 - b. *persona ar II grupas invaliditāti, kas noteikta progresējošas psihiskas slimības dēļ;*
 - c. *persona ar II vai III grupas invaliditāti, kas noteikta kurlmēma vai abpusēja kurluma dēļ;*
 - d. *bērns, kuram ir noteikta invaliditāte;*
 - e. *persona, kura ieguvusi pamatizglītību latviešu valodā, apgūstot tajā vairāk nekā pusi no pamatizglītības programmas;*
 - ii. *no latviešu valodas prasmes pārbaudes atbrīvo personu, kura ir apliecinājusi latviešu valodas prasmi:*
 - a. *centralizētajā eksāmenā latviešu valodā (akreditētā izglītības programmā 9.klasei), iegūstot tajā kopējo procentuālo novērtējumu, kas nav mazāks par 50 procentiem, vai centralizētajā eksāmenā latviešu valodā (akreditētā izglītības programmā 12.klasei), iegūstot tajā kopējo procentuālo novērtējumu, kas nav mazāks par 20 procentiem;*
 - b. *ar dokumentu, kas apliecina augstākās izglītības studiju programmas apguvi latviešu mācību valodā.*

233. Ar Pilsonības likuma grozījumiem nepilsoņu un bezvalstnieku bērns, kurš dzimis Latvijā pēc 1991. gada 21. augusta, atzīstams par Latvijas pilsoni vienlaikus ar bērna dzimšanas fakta reģistrāciju, pamatojoties uz viena vecāka pausto gribu. Bērni, kuri dzimuši līdz Pilsonības likuma grozījumiem un nav sasnieguši 15 gadu vecumu, ir atzīstami par Latvijas pilsoni, pamatojoties tikai uz viena vecāka iesniegumu. Kopš 2013. gada 1. oktobra, kad spēkā stājās grozījumi Pilsonības likumā, ir ievērojami krities reģistrēto jaundzimušo nepilsoņu skaits. No 2013. gada 1. oktobra līdz 2016. gada 15. augustam Latvijas pilsonība reģistrēta 721 Latvijas nepilsoņu jaundzimušajam, bet 167 jaundzimušajiem reģistrēts Latvijas nepilsoņa statuss. 2016. gada pirmajā pusgadā Latvijas nepilsoņa statuss reģistrēts tikai 32 jaundzimušajiem. PMLP, lai veicinātu sabiedrības un vecāku informētību par pilsonības iegūšanas jautājumiem un mazinātu nepilsoņu skaitu valstī, īsteno īpašus pasākumus, piemēram, pēc savas iniciatīvas identificējot tos Latvijas nepilsoņus, kam Latvijas pilsonība varētu tikt piešķirta reģistrācijas kārtībā un individuāli vēršoties pie šīm personām, aicinot ierasties PMLP, lai reģistrētos Latvijas pilsonībā.
234. Papildus Pilsonības likuma 21. pantā noteiktajiem zināšanu pārbaudes atvieglojumiem, Ministru kabineta 2013. gada 24. septembra noteikumi Nr.973 "Noteikumi par latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudi" (turpmāk – MK noteikumi Nr.973) nosaka šādus papildu naturalizācijas eksāmenu atbrīvojumus:
- i. *no zināšanu pārbaudes atbrīvoti*
 - *pretendenti ar II un III grupas redzes invaliditāti;*
 - ii. *no valodas prasmes pārbaudes rakstiskās daļas atbrīvoti pretendenti ar:*
 - *II un III grupas invaliditāti, kuriem nav labās rokas vai labās rokas plaukostas (kreilim – attiecīgi kreisās rokas vai kreisās rokas plaukostas);*
 - *II un III grupas redzes invaliditāti;*
 - iii. *no valodas prasmes pārbaudes daļas, kas ietver sarunu par sadzīves rakstura tēmām, atbrīvoti pretendenti ar II un III grupas runas invalidi;*
 - iv. *no valodas prasmes pārbaudes daļām, kas ietver klausīšanos un runas saprašanu, kā arī sarunu par sadzīves rakstura tēmām, atbrīvoti pretendenti ar II un III grupas dzirdes invaliditāti.*
235. Papildus tam, MK noteikumu Nr.973 33. pantā noteiktas tiesības PMLP priekšniekam vai viņa pilnvarotai personai, ievērojot normatīvos aktus valodas prasmes pārbaudes jomā, noteikt atvieglotu valodas prasmes un zināšanu pārbaudes kārtību pretendentam, kuram ir piešķirta invaliditāte un kurš ir iesniedzis Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas apliecinājumu par veselības traucējumiem, kas uzskatāms par pamatojumu atvieglojuma piešķiršanai.
236. Laikposmā no 2012. gada līdz 2015. gadam ir pieaudzis valodas prasmes pārbaudi nokārtojošo skaits: 2012. gadā latviešu valodas prasmes pārbaudi nokārtoja 52% no visām pārbaudi kārtojošajām personām, savukārt 2015. gadā – 60%. 2016. gadā (līdz 1. novembrim) latviešu valodas prasmes pārbaudi nokārtoja 61% no visām pārbaudi kārtojušām personām.
237. No 2012. gada 1. janvāra līdz 2016. gada 1. oktobrim atbrīvoto personu no valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudēm īpatsvars bija 3,2% no naturalizācijas iesniegumu iesniegušo personu skaita, bet 28% personu bija atbrīvotas no latviešu valodas prasmes pārbaudes.

Par iespējām pārsūdzēt PMLP Naturalizācijas pārvaldes amatpersonas izdotu administratīvo aktu

238. PMLP Naturalizācijas pārvaldes amatpersonas izdotu administratīvo aktu var apstrīdēt PMLP priekšniekam, savukārt PMLP priekšnieka lēmumu var pārsūdzēt tiesā. No 1995.gada līdz 2015.gada 31.decembrim ir iesniegts 71 apstrīdēšanas iesniegums, no kuriem 40 gadījumos pārbaudes komisijas lēmums atstāts negrozīts.
239. Naturalizācijas pārvalde regulāri veic savas mērķauditorijas izpēti. 2011. gadā, 2012. gadā un 2014. gadā ir tikuši veikti pētījumi, lai noskaidrotu nepilsoņu viedokli un veicinošos un kavējošos faktorus pilsonības iegūšanai.³⁸ Tika aptaujāti 3 167 Latvijas nepilsoņi (vecumā no 18 līdz 86 gadiem) un 752 Latvijas pilsonības pretendenti (vecumā no 15 līdz 82 gadiem) un jaunie pilsoņi (vecumā no 16 līdz 82 gadiem). Kā aptaujas metode izmantota respondentu anketēšana PMLP teritoriālajās nodaļās. Pētījums sniedza informāciju par Latvijā dzīvojošo nepilsoņu attieksmi pret Latvijas pilsonību, dubultpilsonības ieviešanu Latvijā, latviešu valodas zināšanu līmeni, kā arī tās lietošanas paradumiem, par informācijas par pilsonības iegūšanu pieejamību, kā arī naturalizācijas procesu. 2016.gada oktobrī Naturalizācijas pārvalde ir uzsākusi jaunu pētījumu, lai noskaidrotu nepilsoņu viedokli par veicinošajiem un kavējošajiem faktoriem Latvijas pilsonības iegūšanai.
240. Papildus tam, 2013. gadā PMLP pasūtīja pētījumu, ko veica *Baltic Institute of Social Sciences* "Par trešo valstu valsts piederīgo un Latvijas nepilsoņu viedokli par Latvijas pilsonību un iemesliem, kas veicina vai kavē pilsonības iegūšanu"³⁹. Pētījumu ietvaros minētie iemesli, kuri attur personas no iesniegumu Latvijas pilsonības iegūšanai iesniegšanas, paliek nemainīgi – "gaida naturalizācijas procesa atvieglojumus", "apmierina nepilsoņa statuss", "vieglāk ceļot uz Neatkarīgās Valstu Savienības valstīm", "nav pārliecināti par savām latviešu valodas zināšanām". Aptaujātie atzina, ka informācija par pilsonības iegūšanas iespējām ir pietiekoša.
241. No 2012. gada līdz 2016. gadam ir izdoti vairāki informatīvi materiāli par naturalizācijas procedūru. 2013. gada projekta „*Informatīva atbalsta nodrošināšana trešo valstu valstspiederīgajiem par Latvijas pilsonības iegūšanas iespējām*” ietvaros PMLP mājaslapā [konsultants par Latvijas pilsonības iegūšanas iespējām](#)

Naturalizācijas procesa statistika

242. Detalizēti statistikas datus par Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas procesā pieejami PMLP mājaslapā [ysadaļā „Statistika”](#).
243. Kopš naturalizācijas procesa sākuma 1995. gada 1. februārī līdz 2016. gada 1.jūlijam Latvijas pilsonībā uzņemtas 144 093 personas, to skaitā 14 030 nepilngadīgie bērni, kas naturalizējas kopā ar vecākiem⁴⁰. Šādā kārtībā par Latvijas pilsoņiem kļuvuši vairāk nekā 80 dažādu tautību pārstāvji. Vislielāko īpatsvaru veido krievu tautības iedzīvotāji – vairāk par 68%. Kopā no valstī dzīvojošiem 561 854 krievu tautības iedzīvotājiem Latvijas pilsoņi ir 62.8 % (*sk. pielikumā tabulu Nr.12*).
244. 2016. gada 1. jūlijā Latvijā bija reģistrēti 247 104 nepilsoņi. Kopumā, nepilsoņu procentuālais skaits kopš 1995.g. ir samazinājies no 29% līdz 11,6%. 2016.g. 1. jūlijā 84,3% Latvijas

³⁸ Pētījums „Nepilsoņu viedoklis par Latvijas pilsonības iegūšanu”, PMLP, 2011, <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/jaunumi/publikacijas/petijumi/>. Pētījums “Latvijas pilsonības iegūšanas veicinošie un kavējošie faktori”, PMLP, 2012., <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/jaunumi/publikacijas/petijumi/>. Pētījums “Latvijas nepilsoņu attieksme pret Latvijas pilsonības iegūšanu”, 2014., <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/jaunumi/publikacijas/petijumi/>.

³⁹ Pētījums pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/jaunumi/publikacijas/petijumi/>

⁴⁰ Naturalizācijas statistika <http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/Naturalizacija.html>.

iedzīvotāju bija Latvijas pilsoņi.

245. Vērtējot pašreizējo Latvijas nepilsoņu īpatsvaru, jāatzīmē, ka saskaņā ar datiem uz 2016.gada 1.janvāri 65,54% (168 164 personas) nepilsoņu ir vecāki par 50 gadiem. No tiem, 76,89% bija dzimuši ārpus Latvijas. No visiem reģistrētajiem nepilsoņiem 57,07% (146 434 personas) ir dzimuši ārpus Latvijas (*sk. pielikumā tabulu Nr.13*).
246. Latvija arī turpmāk īstēnos informatīvās kampaņas par naturalizācijas jautājumiem, lai tādējādi uzrunātu visus interesentus. Papildus jānorāda, ka arī Nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes paredz sekmēt straujāku naturalizāciju, izmantojot netradicionālu līdzdalības formu piedāvājumu un informēšanu.

Līdzdalība sociālajā un ekonomiskajā dzīvē un valodas prasības profesionālo pienākumu pildīšanai

247. Latvija vēlas atsaukties uz tās Komentāros ietvertu informāciju attiecībā uz Konsultatīvās Komitejas Otrā Viedokļa 139.punktu, un uzsvērt, ka Latvijas sociālā nodrošinājuma sistēma sniedz visiem iedzīvotājiem vienlīdzīgu piekļuvi visiem pārējiem pieejamajiem pakalpojumiem neatkarīgi no personas etniskās izcelsmes vai pilsonības.
248. Saskaņā ar Sociālpakalpojumu likuma 3.pantā noteikto sociālo palīdzības likuma 3. likumā minētajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību ir Latvijā dzīvojošiem pilsoņiem un nepilsoņiem, ārzemniekiem, kuriem izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja vai piešķirts Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss Latvijas Republikā, Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem, kas atbilst izvirzītajām prasībām, kā arī visu iepriekš minēto personu ģimenes locekļiem neatkarīgi no personas etniskās izcelsmes.

Latviešu valodas apmācības nodrošināšana

249. LVA nodrošina latviešu valodas bezmaksas kursus dažādām mērķauditorijām (skolotājiem, bērnodarza audzinātājiem, policistiem, medicīnas darbiniekiem, jaunkareivjiem, bezdarbniekiem u.c. mērķauditorijām). Sākot ar 2006.gadu LVA īsteno latviešu valodas apguvi iedzīvotāju skolotājiem (5572006) un iedzīvotāju skolotājiem (5572006) (vecāki un skolotāji). 2010.gadā ir nodrošināta profesionālā pilnveide 38 pieaugušo izglītotājiem visā Latvijā, kā arī izveidots un pieejams e-vidē latviešu valodas mācību kurss iesācējiem (www.valoda.lv). Kopš 2010.gada katru gadu tiek izglītots ap 50 pedagogu, kuri strādā ar pieaugušajiem latviešu valodas apguves kursus. Kopumā no 2000.gada ir izdots vairāk nekā 100 mācību un metodisko līdzekļu pieaugušajiem. Kopš 2015.gada LVA atbilstoši Eiropas kopīgajām pamatnostādnēm izstrādā jaunās paaudzes mācību līdzekļu sēriju "Laipa" (A1-B2). Pašlaik notiek sagatavošanās Latviešu valodas apguves vienotās platformas izveidei (2017.-2019.), kura nodrošinās atbalstu latviešu valodas kā svešvalodas apguvei Latvijā un ārvalstīs (6-14 gadus veciem bērniem ar skolotāja atbalstu tālmācību lva.classflow.lv vidē un brīvi pieejamu pašmācības programmu no 15 gadu vecuma jauniešiem un pieaugušajiem A1-B2 valodas prasmes līmenim).
250. LVA ir nozīmīga un ilgstoša pieredze, īstenojot projektus valsts valodas apguves un sabiedrības integrācijas jomā. Visos projektos ietvertas aktivitātes, kas nodrošina ilgtspējīgu rezultātu latviešu valodas sekmīgai apguvei, gan veidojot mācību un metodiskos līdzekļus, gan izglītojot pedagogus, gan organizējot valodas apguves kursus.

251. 2009.-2011.gadā LVA īstenoja Eiropas Sociālā fonda projektu "Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai", kurā izstrādāja mācību un metodisko līdzekļu izstrāde, tai skaitā mācību filmu, elektronisko resursu, interaktīvās tāfeles materiālu, un ieviešana no 7.-12.klasei mazākumtautību skolās un skolās, kur pedagogi strādā lingvistiski neviendabīgā vidē.
252. 2010.-2012.gadā LVA īstenoja Eiropas Sociālā fonda projektu „Latviešu valodas, literatūras un bilingvālo mācību pedagogu profesionālās kompetences pilnveide”, kurā nodrošināja pirmsskolas un sākumskolas, latviešu valodas, literatūras un bilingvālo mācību pedagogu profesionālo kompetenci un prasmju atjaunošanu atbilstīgi modernizētam mācību saturam un mūsdienīga izglītošanās procesa prasībām.
253. Kopš 2012.gada LVA ir realizējusi 5 Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektus: „Latviešu valodas apguve un pieejamība veiksmīgai saziņai, integrācijai un naturalizācijai”; „Atbalsta nodrošināšana pedagogiem, kuri māca latviešu valodu bērniem mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādēs”; „Atbalsta nodrošināšana pedagogiem darbam starpkultūru vidē”; „Atbalsts trešo valstu pilsoņiem pirms ieceļošanas un adaptācijas periodā”; „Atbalsts trešo valstu pilsoņiem pirms ieceļošanas un adaptācijas periodā 2”. Izstrādātie valodas un integrācijas materiāli ir pieejami LVA mājaslapā www.valoda.lv un portālā www.sazinastilts.lv.

Sabiedrības integrācijas fonda aktivitātes

254. „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem” programmas īstenošana, kuru administrē SIF, mērķis ir paaugstināt pieaugušo Latvijas iedzīvotāju latviešu valodas prasmi un tā deva iespēju ikvienam pieaugušam Latvijas iedzīvotājam neatkarīgi no vecuma, nodarbošanās, vai sociālā stāvokļa pretendēt uz valsts atbalstu kvalitatīvu latviešu valodas kursu apmeklēšanai, lai apgūtu latviešu valodu līdz valsts valodas B2 prasmes līmenim. Katra atbalstītā projekta rezultātā vismaz 70% kursantu paaugstināja valodas prasmi par vienu valodas prasmes pakāpi. Kopš 2012.gada programmas ietvaros tika atbalstīti intensīvie latviešu valodas kursi Latgales reģionā (īpaši Ciblā, Zilupē, Ludzā, Daugavpilī, Dagdā, Krāslavā) un Rīgas reģionā, kā arī citviet Latvijā, kur tas ir nepieciešams. Programmas mērķa grupa ir pieaugušie Latvijas iedzīvotāji, izņemot bezdarbniekus, darba meklētājus un skolēnus. Kā īpaši atbalstāma mērķa grupa tika noteikti jaunieši vecumā līdz 25 gadiem, kuri nav skolēni, bezdarbnieki vai darba meklētāji.
255. SIF projekta “Nacionālais integrācijas centrs” valsts valodas kursi tikuši nodrošināti no 2013.-2015. gadam trešo valstu pilsoņiem un nepilsoņiem. Papildus, sākot ar 2014.gadu valsts valodas kursi tiek nodrošināti reemigrantiem un viņu ģimeņu locekļiem.

Rīgas domes aktivitātes

256. Latviešu valodas bezmaksas apmācības kursi pieejami arī atsevišķu pašvaldību līmenī. Aktīvi šajā jomā darbojas Rīgas pašvaldība.
257. Rīgas Dome kopš 2011. gada organizē projektu konkursu „Latviešu valodas apguves kursu organizēšana un īstenošana Rīgas pilsētas iedzīvotājiem”. Laika posmā no 2012.-2016. gadam finansiāli atbalstīti 55 projekti (kopējais finansējums – EUR 718 000), dodot iespēju 7650 pieaugušajiem Rīgas iedzīvotājiem (izņemot bezdarbniekus un skolēnus), kuri legāli uzturas Latvijā un kuru dzimtā valoda (pamatvaloda) nav latviešu valoda, apgūt vai uzlabot latviešu valodas zināšanas bez maksas.

Nodarbinātības valsts aģentūras aktivitātes

258. Lai veicinātu nodarbinātību, aktīvo darba tirgus pasākumu ietvaros Nodarbinātības valsts aģentūra nodrošina latviešu valodas apmācības tiem bezdarbniekiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, lai veicinātu šo cilvēku iekārtošanos darbā vai iesaistīšanos tālākās profesionālās apmācībās. Turklāt ne tikai latviešu, bet arī krievu valodā tiek izdoti drukātie informatīvie un metodiskie materiāli par bezdarbnieku tiesībām un pienākumiem, kā arī Nodarbinātības valsts aģentūras pakalpojumiem (*Lūdzu skat tabulu nr. 14.*)

Mazākumtautību pārstāvju latviešu valodas zināšanas

259. Jaunākā Latviešu valodas aģentūras pētījuma “Valodas situācija Latvijā: 2010–2015”⁴¹ rezultāti liecina par to, ka vairāk nekā 90% respondentu, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda prot latviešu valodu (sal. 23 % – 1989; 53 % – 2000; 90 % – 2009). Gandrīz puse no respondentiem savas latviešu valodas zināšanas vērtē kā labas. Īpaši pozitīvas tendences ir mazākumtautību pārstāvju (18–25 gadu vecuma krievu valodniešu (18–25 gadu vecuma krievu valodniešu) – 39 % – teicami, ļoti labi, 39 % – labi, 20 % – apmierinoši, pamatprasmes. Vislabākā valsts valodas prasme ir tiem, kas apguvuši valodu skolā, saziņā ar draugiem un ikdienas situācijās: respondenti, kuri latviešu valodu (85 %) apguvuši formālajā vidē – saziņā ar draugiem (58 %) un ikdienas situācijās (54 %) valodas prasmi vērtējuši kā ļoti labu vai labu.

260. Augstākminētais pētījums liecina, ka valsts valodas lietojums visās sociolingvistiskajās jomās ilgākā laika posmā ir pieaudzis. Kaut arī lielākoties to sekmējuši instrumentāli mehānismi – normatīvo aktu prasības (izglītībā, darba tirgū u. c.), pieaugusi arī t.s. integratīvā valodas lietojuma nozīme, resp., atzīstot latviešu valodas nepieciešamību katram valsts iedzīvotājam. Attieksme pret valsts valodu sabiedrībā ir pozitīva: tā tiek uzskatīta par nozīmīgāko valodu Latvijā, tās prasme arvien vairāk tiek atzīta par nepieciešamu ne tikai tāpēc, lai iegūtu valsts valodas prasmes apliecību un attiecīgi – darbu. Respondentu atbildes uz jautājumu “Kāpēc visiem Latvijas iedzīvotājiem jāprot latviešu valoda?": 45 % – jo dzīvo Latvijā, 37 % – jo tā ir oficiālā valoda, 13 % – lai būtu atbilstoši dzīvojamās Latvijas iedzīvotāju neapņemoties pieņemt valsts valodu kā (70 %) iespējas ātrāk (pirmsskolā vai sākumskolā). Arī vairums nesenākā pagātnē Latvijā ieradušos personu (dzīvo Latvijā mazāk par pieciem gadiem) latviešu valodu mācās labprāt un vēlas mācīties arī turpmāk: 83,5 % respondentu ir mācījušies latviešu valodu, un gandrīz visi vēlas turpināt valodas apguvi.

Bērnu tiesību aizsardzība un jaunatnes iesaistes veicināšana

261. Atsaucoties uz pirmajā un otrajā nacionālajā ziņojuma sniegto informāciju par visu Latvijā dzīvojošo bērnu tiesības aizsardzību, Latvija vēlas informēt, ka 2013., 2014. un 2015. gadā veikti vairāki grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā. Grozījumu mērķi ir uzlabot likumā lietoto terminoloģiju, uzlabot bērnu uzraudzības pakalpojumu kvalitāti, kā arī pilnveidot bērnu tiesību aizsardzības sistēmu. Bērnu tiesību aizsardzības likuma grozījumi paredz stiprināt mehānismus, ka vardarbības gadījumā ļautu izolēt nevis bērnu no ģimenes vides, bet gan personu, kas bi jusi vardarbīga pret bērnu. Turklāt Bērnu tiesību aizsardzības likums ir papildināts ar bērnu tiesību aizsardzības principiem, kā arī paplašināts to amatpersonu un iestāžu darbinieku loks, kuriem ir jāiegūst speciālas zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

⁴¹ Pētījums „Valodas situācija Latvijā: 2010-2015”. Latviešu valodas aģentūra. Rīga: 2016.

Pielikums**Tabula Nr. 1****Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs un reģistrēto bezdarbnieku skaits sadalījumā pēc tautības**

Tautība	Pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs gada sākumā						Reģistrēto bezdarbnieku skaits sadalījumā pēc tautības gada sākumā					
	2013		2014		2015		2013		2014		2015	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Latvieši	1237463	61.1%	1229067	61.4%	1223650	61.6%	58723	54.6%	53184	55.0%	47050	54.6%
Krievi	530419	26.2%	520136	26.0%	512400	25.8%	30206	28.1%	25821	26.7%	22605	26.2%
Baltkrievi	70273	3.5%	68695	3.4%	67318	3.4%	3294	3.1%	2764	2.9%	2341	2.7%
Ukraiņi	46335	2.3%	45282	2.3%	44709	2.3%	2212	2.1%	1922	2.0%	1633	1.9%
Poļi	44457	2.2%	43365	2.2%	42466	2.1%	1991	1.9%	1604	1.7%	1473	1.7%
Lietuvieši	25593	1.3%	25025	1.3%	24485	1.2%	1414	1.3%	1301	1.3%	1106	1.3%
Ebreji	5761	0.3%	5402	0.3%	5185	0.3%	74	0.1%	65	0.1%	65	0.1%
Čigāni	5906	0.3%	5594	0.3%	5388	0.3%	793	0.7%	684	0.7%	674	0.8%
Citas tautības vai tautība nav norādīta	57 618	2.8%	58 902	2.9%	60 495	3.0%	8781	8.2%	9417	9.7%	9299	10.8%
Kopā	2 023 825		2 001 468		1 986 096		107488		96762		86246	

Avots: CSP, NVA

Tabula Nr. 2

Darba meklētāju īpatsvars sadalījumā pēc tautības vecumā no 15-74 gadiem, %			
	2013	2014	2015
Latvieši	9.7	9.7	8.6
Citas tautības	15.6	13.0	12.1

Avots: CSP

Rīga, 2016

Tabula Nr. 3

**Ekonomiskās aktivitātes, nodarbinātības un bezdarba līmenis
sadalījumā pa dzimumiem pilsētās un laukos un pēc tautības (latvieši, citas tautības) vecumā no 15-74 gadiem, %**

	2013						2014						2015					
	Latvieši			Citas tautības			Latvieši			Citas tautības			Latvieši			Citas tautības		
	Pavisam	Vīrieši	Sievietes	Pavisam	Vīrieši	Sievietes	Pavisam	Vīrieši	Sievietes	Pavisam	Vīrieši	Sievietes	Pavisam	Vīrieši	Sievietes	Pavisam	Vīrieši	Sievietes
Latvija																		
Ekonomiskās aktivitātes līmenis	67.3	70.4	64.6	64.1	70.6	58.5	68.1	72.1	64.5	63.4	69.6	58.1	69.4	73.7	65.5	64.5	70.1	59.6
Nodarbinātības līmenis	60.8	63.0	58.8	54.1	59.2	49.7	61.5	64.4	58.9	55.2	59.9	51.1	63.4	66.5	60.6	56.7	60.7	53.2
Bezdarba līmenis	9.7	10.4	9.0	15.6	16.2	14.9	9.7	10.7	8.6	13.0	13.9	12.0	8.6	9.7	7.5	12.1	13.5	10.7
Pilsētas																		
Ekonomiskās aktivitātes līmenis	69.6	72.1	67.6	64.7	71.0	59.5	70.1	74.1	66.8	64.2	70.1	59.3	71.6	75.8	68.2	65.2	70.8	60.5
Nodarbinātības līmenis	63.8	65.0	62.8	55.1	60.0	51.0	64.2	67.1	61.7	56.2	60.8	52.5	66.3	69.4	63.8	58.0	62.1	54.6
Bezdarba līmenis	8.4	9.8	7.1	14.9	15.6	14.3	8.4	9.3	7.6	12.3	13.3	11.4	7.4	8.5	6.4	11.0	12.2	9.8
Lauki																		
Ekonomiskās aktivitātes līmenis	63.9	68.1	59.8	61.2	69.2	53.0	65.0	69.4	60.6	60.4	68.0	52.7	66.2	71.0	61.3	61.3	67.5	55.4
Nodarbinātības līmenis	56.4	60.5	52.4	49.7	56.1	43.1	57.5	60.7	54.2	50.8	57.0	44.7	59.2	62.8	55.4	50.8	54.8	47.0
Bezdarba līmenis	11.7	11.3	12.3	18.8	18.9	18.6	11.6	12.6	10.5	15.8	16.3	15.3	10.6	11.5	9.6	17.2	18.9	15.2

Avots: CSP

Tabula Nr.4

Statistikas dati par kriminālprocesi, tiesvedību ar naida noziegumiem saistītajās krimināllietās: Drošības policijas uzsākto kriminālprocesu/lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu pēc Krimināllikuma (KL) 78.panta (*nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana*) skaits 2012.-2016.gadā.

Gads	Izskatītie gadījumi par iespējamu KL 78.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu	Uzsāktie kriminālprocesi	Lēmumi par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu pēc KL 78.panta
2012	32	16	16
2013	33	19	14
2014	27	13	14
2015	24	10	14
2016 (6.mēn)	15	6	9

Avots: Iekšlietu ministrija

Tabula Nr.5

Valsts valodas centra veiktās pārbaudes*

2006.gads	2 308
2007.gads	3 803
2008.gads	5 400
2009. gads	4 700
2010. gads	3 940
2011. gads	4 775
2012. gads	3 722
2013. gads	4 580
2014. gads	4 830
2015. gads	5 781

*Pārbaūžu skaita atšķirības tieši saistītas ar centra finansējumu un strādājošo inspektoru skaitu

Avots: Tieslietu ministrija

Tabula Nr.6

Valsts valodas centrā saņemtie un izskatītie iesniegumi par Valsts valodas likuma pārkāpumiem

2006.gads	414
2007.gads	579
2008.gads	810
2009.gads	812
2010.gads	815
2011.gads	825
2012.gads	1 141
2013.gads	1 194
2014.gads	980
2015.gads	867

Avots: Tieslietu ministrija

Tabula Nr.7

Administratīvo pārkāpuma lietu skaits un būtība (2005.gada 1.janvāris – 2015.gada 31.decembris)

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa pants	2005-2009	2010-2014	2015	Kopā
201.²⁶ (1) Valsts valodas nelietošana profesionālo un amata pienākumu veikšanai nepieciešamajā apjomā	2645	2543	479	5667
201.³⁵ (1) Uzrakstu, izkārtnu, afišu, plakātu, paziņojumu vai citu ziņojumu nesniegšana valsts valodā	113	330	29	472
201.³⁵ (2) Valsts valodas lietošana sabiedrības informēšanai paredzētā atklātā informācijā, neievērojot spēkā esošās valsts valodas normas	62	249	11	322
201.³⁵ (4) Preču realizēšana, nenodrošinot preču marķējumā,	686	1458	156	2300

lietošanas instrukcijās, garantijas dokumentos vai tehniskajā pasē ietvertās informācijas pilnīgu un precīzu tulkojumu valsts valodā				
--	--	--	--	--

Avots: Tieslietu ministrija

Tabula Nr.8

Bērnu skaita sadalījums pēc mācību valodas pirmsskolas izglītības iestādēs, kurās īsteno vispārējās pirmsskolas izglītības mazākumtautību programmu (mācās mazākumtautības valodā)

Mācību gads	Pirmsskolas mazākumtautību izglītības programmu apguve %
2015./2016.	36% jeb 28 884 bērni kopējā bērnu skaita pirmsskolas izglītības programmā
2014./2015.	36% jeb 28 469 bērni kopējā bērnu skaita pirmsskolas izglītības programmā
2013./2014.	36% jeb 28 872 bērni kopējā bērnu skaita pirmsskolas izglītības programmā
2012./2013.	36% jeb 29 274 bērni kopējā bērnu skaita pirmsskolas izglītības programmā

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

Tabula Nr.9

Pirmsskolas izglītības iestāžu (tai skaitā juridiskas vai fiziskas personas dibinātas) skaits, kas īsteno mazākumtautību vispārējās pirmsskolas izglītības programmu

Mācību gads	Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits, kas īsteno mazākumtautību vispārējās pirmsskolas izglītības programmu %
2015./2016.	29 % jeb 188 pirmsskolas izglītības iestādes
2014./2015.	29 % jeb 184 pirmsskolas izglītības iestādes
2013./2014.	29 % jeb 180 pirmsskolas izglītības iestādes
2012./2013.	29 % jeb 181 pirmsskolas izglītības iestāde

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

Tabula Nr. 10

Vispārējo izglītības iestāžu (tai skaitā vakara (maiņu) vai neklātienes) skaits sadalījumā pa plūsmām, sākot no 2012./2013.mācību gada

Māc. gads	Kopā	Latv.	Krievu	Divplūsmu	Poļu	Ukraiņu	Ebreju	Baltkrievu
2015./2016.	783	620	94	60	4	1	2	1
2014./2015.	796	627	97	63	4	1	2	1
2013./2014.	807	633	100	65	4	1	2	1
2012./2013.	807	634	99	65	4	1	2	1

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

Tabula Nr. 11

Skolēnu sadalījums pēc mācību valodas, kuri mācās latviešu valodā, mazākumtautības valodā, tai skaitā vakara (maiņu) vai neklātienes vispārējās izglītības iestādēs

Skolēnu skaits	2015./2016.	2014./2015.	2013./2014.	2012./2013.
Kopējais skolēnu skaits, no tiem mācās:	213357	209686	209130	212433
latviešu valodā	15 3353 72%	150832 72 %	150690 72 %	153725 72 %
mazākumtautības valodā	59025 28%	58002 28%	57640 28%	58016 28 %

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

Tabula Nr. 12

Latvijas iedzīvotāji sadalījumā pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības uz 2016. gada 1. jūlijā

	Iedzīvotāji	%	Latvijas pilsoņi	%	Nepilsoņi	%
Latvieši	1 281 315	60	1 279 654	99.87	590	0.05
Krievi	561 854	26.31	352 863	62.80	162 102	28.85
Baltkrievi	69 960	3.28	29 682	42.43	33 934	48.50
Ukraiņi	51 372	2.41	18 451	35.92	24 058	46.83
Poļi	45 964	2.15	35 618	77.50	8 667	18.86
Lietuvieši	26 745	1.25	17 507	65.46	6 188	23.14
Ebreji	8 659	0.41	5952	68.74	2 075	23.96
Romi	7 545	0.35	7 124	94.42	360	4.77
Vācieši	5 171	0.24	2 149	41.59	1012	19.57
Citi	77 182	3.61	50 803	65.82	8 118	10.52
Kopā	2 135 767	100	1 799 803	84.27	247 104	11.57

Avots: Iekšlietu ministrija

Tabula Nr. 13

Latvijas nepilsoņi sadalījumā pēc dzimšanas vietas un vecuma uz 2016.gada 1.janvāri

Vecums	dzim.Latvijā			dzim.ārpus Latvijas			Kopā
	dzīvo Latvijā	dzīvo ārvalstīs	Kopā	dzīvo Latvijā	dzīvo ārvalstīs	Kopā	
0-18g.v.	7 271	342	7 613	97	51	148	7 761
19-20g.v.	1 108	73	1 181	14	3	17	1 198

21-49g.v.	60 763	1 706	62 469	16 383	577	16 960	79 429
50g. un vecāki	38 511	344	38 855	127 870	1 439	129 309	168 164
Kopā	107 653	2 465	110 118	144 364	2 070	146 434	256 552

Avots: Iekšlietu ministrija

Tabula Nr. 14.

Dalība neformālās izglītības programmā "Valsts valodas apguve" (tai skaitā Jauniešu garantijas projekta ietvaros)

Tautība	2013.gads			2014.gads			2015.gads		
	pabeiguši Kopā	iekārtojušies darbā pirmo 6 mēnešu laikā pēc pasākuma pabeigšanas		pabeiguši Kopā	iekārtojušies darbā pirmo 6 mēnešu laikā pēc pasākuma pabeigšanas		pabeiguši Kopā	iekārtojušies darbā pirmo 6 mēnešu laikā pēc pasākuma pabeigšanas	
		Kopā	%		Kopā	%		Kopā	%
Latvieši	445	105	23.6	237	51	21.5	171	41	24.0
Krievi	4071	1069	26.3	2395	693	28.9	1713	512	29.9
Baltkrievi	377	108	28.6	229	75	32.8	150	33	22.0
Ukraiņi	332	75	22.6	243	64	26.3	159	60	37.7
Poļi	199	48	24.1	90	22	24.4	99	20	20.2
Lietuvieši	71	21	29.6	56	20	35.7	34	9	26.5
Ebreji	13	3	23.1	4	0	0.0	6	0	0.0
Čigāni	40	1	2.5	22	5	22.7	11	0	0.0
Citas tautības	140	41	29.3	95	31	32.6	68	28	41.2
Nav norādīta	1088	325	29.9	665	221	33.2	629	208	33.1
Kopā	6776	1796	26.5	4036	1182	29.3	3040	911	30.0

Avots: Labklājības ministrija

Tabula Nr. 15.

Reliģisko organizāciju locekļu skaits

Nr. p. k.	Konfesija	Draudžu locekļu skaits (2011.gadā)	Draudžu locekļu skaits (2012.gadā)	Draudžu locekļu skaits (2013.gadā)	Draudžu locekļu skaits (2014.gadā)	Draudžu locekļu skaits (2015.gadā)
1.	Katoļu	-	-	389 670	407 018	415 440
2.	Luterāņi	708 773	714 758	712 891	717 407	700 465
3.	Augsburgas ticības apliecības luterāņi	581	561	582	608	596
4.	Vācu luterāņi	308	315	310	310	310
5.	Pareizticīgie	370 000	370 000	370 000	370 000	370 000
	Pareizticīgie (autonomie)	-	240	340	220	220
6.	Vecticībnieki	2 373 (34 517)	2 345 (51 330)	2 355 (41 877)	2 338 (39 514)	2 393 (41 042)
7.	Baptisti	6 930	7 029	7 026	6 533	6 888
8.	Septītās dienas adventisti	4 046	4 034	3 943	3 989	3 935
9.	Metodisti	751	760	502	509	526
10.	Mozus ticīgie (jūdaisti)	416	378	327	367	387
11.	Musulmaņi	319	340	343	320	337
12.	Vaišnavi (krišnaīti)	146	145	145	145	145
13.	Jaunapustuļi	1 268	1 273	1 276	1 280	1 295
14.	Vasarsvētki (pentakosti)	3 268	3 200	4 736	3 237	3 187
15.	Evaņģēliskās ticības kristieši	3 171	3 201	3 187	3 138	3 175
16.	Jaunā Paaudze	3 020	3 020	3 020	3 000	3 000

17.	Evaņģēlisko kristiešu	1 471	1 519	1 769	2 206	1 717
18.	Evaņģēliskie Mesijas sekotāji	86	62	63	67	63
19.	Budisti	155	158	161	158	162
20.	Dievturi	663	670	691	696	697
21.	Jehovas liecinieki	290	461	721	721	721
22.	Pēdējo dienu svētie (mormoņi)	852	815	838	902	972
23.	Senastrumu apustuļi	287	297	305	318	432
24.	Reformāti	145	138	80	96	100
25.	Bahaieši	42	33	33	31	32
26.	Presbiterāņi	18	26	24	25	20
27.	Visarionieši	37	37	37	37	37
28.	Pestīšanas armija	464	391	409	408	264
29.	Anglikāņi	50	54	55	57	61
30.	Apustuļi	65	58	74	64	82
31.	Branhamisti	27	27	27	27	29
32.	Sūkjo Mahikari	65	74	71	75	72
33.	Evaņģēliskā Dieva	-	-	-	-	-
34.	Hinduisti	44	51	21	21	21
35.	Kristīgās Zinātnes	23	24	24	24	-
					Kopā	1 517 781

Avots: Tieslietu ministrija